

Upphandling av IP-telefoni pågår

Det rör på sig inom
SUNET:s IP-telefoni-
projekt.

En upphandling av
konnektivitet för IP-tele-
foni är inne i slutskedet.

Tanken är att
svenska högskolor och
universitet, utifrån egna
telefonibehov, ska ha
stor nytta av den snart
avslutade upphandlingen.

Nytta – eller snarare NYTTA – är
också namnet på SUNET:s IP-
telefoniprojekt: NY TelefonTeknik
för Akademiska högskolor och
universitet.

Projektet drivs av Stockholms
universitet på uppdrag av SUNET,
där projektledaren Lena Franzén vid
avdelningen för IT och media sitter
som spindeln i nätet.

Mycket av arbetet har hittills
varit inriktat på att få fram den krav-
specifikation, som ligger till grund
för upphandlingen.

Det formella namnet på initia-
tivet är "Upphandling av Ramavtal
för SUNET avseende IP-baserad
teleoperatörsanslutning för svenska
universitet och högskolor m fl".

Tanken är att högskolor och
universitet, med det förfrågnings-
underlag som utgör grunden i
upphandlingen, ska ges möjlighet
att gå från traditionell operatörs-
anslutning till telefoni byggd på
internetbaserad teknologi.

Upphandlingen av konnekti-
viteten är inte knuten till en given
tidpunkt. Högskolorna ska, kort
sagt, kunna byta telefoniteknologi,
när de själva finner det lämpligt.

Anbudstiden går ut den 22
februari. Därefter vidtar utvärde-
ringen av offerterna.

Sunetten lär återkomma!

Vitsen med datorn...

Användarvänlighet vill alla ha,
men vägen dit är lång. Det är
alla som sysslar med råd och stöd
mycket medvetna om.

Några smakprov från webben:

- Min e-post fungerar inte.
- *Vilket program har du?*
- Vad menar du?
- *Hur får du din e-post?*
- Jag får den i datorn.
- Jag vill byta e-postadress.
- *Får jag fråga varför?*
- Jag tycker den är för lång.
- *Vilken e-postadress har du?*
- Fornamnefternamngatuadress-
postnummerochtelefonnummer@
isp.se
- Jag skulle vilja ha Internet?
- *Det ska du väl kunna skaffa!*
- Men jag har ingen dator.
- *Då blir det svårt.*
- Finns det inte som bok?
- Jag har haft ett modem i en
vecka nu, men aldrig kommit
ut på nätet. Det tutar bara
upptaget.
- *Märkligt. Är du verkligen
säker på att du slagit rätt tele-
fonnummer?*
- Jag är väl inte dum heller.
Klart jag kan mitt eget telefon-
nummer.
- Nu har jag laddat ner
Internet.
- *Det är inte möjligt.*
- Det är det visst det. Jag har ju
gjort det. Kan ni vara så snäll och
tala om vad jag ska ha det till?

Chalmers toppar trafikstatistiken

SUNET fortsätter sina trafikstudier.

**Trafiken är fortsatt-
ningsvis tät, även om
siffrorna från december
av förklarliga skäl, inte
avslöjar några påtagliga
ökningar.**

Jämfört med tidigare månader, är det nog topptrafiken vid Chalmers, som överraskar?

Topptrafik är definitionsmässigt, den högsta bandbredd som krävs vid ett enskilt ögonblick för att tillgodose högskolans kommunikationsbehov.

Regelmässigt brukar Luleå tekniska universitet och Linköpings universitet toppa den toppstatistiken, men i december passerades både Luleå och Linköping av Chalmers tekniska högskola.

Topptrafiken vid Chalmers nådde då 1150 Mbit/s – att jämföra med Luleås 950 Mbit/s och Linköpings 900 Mbit/s.

Bland högskolorna utan universitetsstatus är det Mälardalens högskola som toppar toppstatistiken. Under december noterade Mälardalens högskola 450 Mbit/s, vilket var mer än vad Lunds universitet kom upp till.

SUNET mäter också den totala trafiken, in och ut från lärosätena

I december månad hade Luleå tekniska universitet och Linköpings universitet – som vanligt – mest totaltrafik.

På tredje plats hamnade filarkivet ftp.sunet.se, som numera redovisas separat i SUNET-statistiken.

I nedanstående diagram syns att trafiken till och från arkivet klingat av under oktober, november och december.

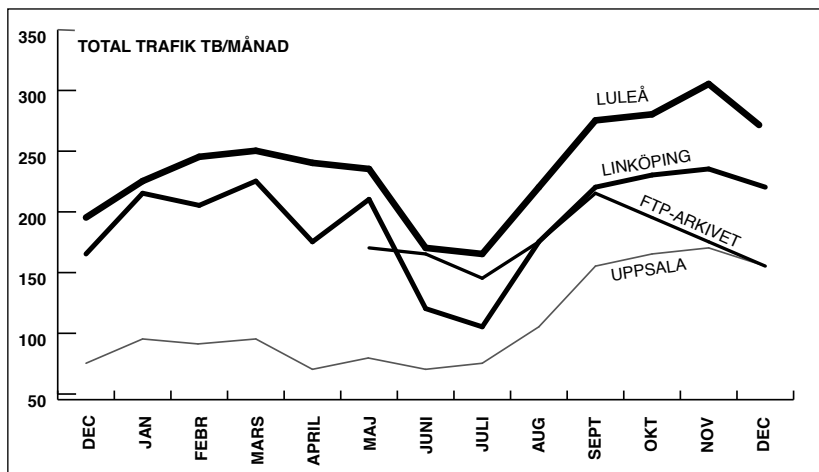
Kanske lanserades inga nya Linux-uppdateringar under den perioden!? När så sker brukar trafiken tättna till det populära SUNET-arkivet i Uppsala tättna.

Bland de stora universiteten är det, i dagsläget, Stockholms universitet som slukar minst bandbredd.

Av alla akademiska lärosäten i landet är det faktiskt bara SLU och Handelshögskolan i Stockholm som redovisar mindre trafik än Stockholms universitet under december månad 2004.

Slår man samman alla högskolors totala trafik, visar det sig att GigaSunet haft en kontinuerlig uppgång under hela föregående år.

I december 2003 uppgick den sammanlagda totaltrafiken till 1400 terabyte/månad. Ett år senare hade trafiken stigit till 2100 terabyte/månad.

Fyra flitiga GigaSunet-användares trafikutveckling under 2004.

SUNETTEN

Februari 2005

Sunetten är ett nyhetsblad som vänder sig till nyttjarna av det svenska universitetsdatornätet SUNET.

Nästa nummer beräknas komma ut i april.

Ansvarig utgivare:

Hans Wallberg, utvecklingsansvarig för SUNET och datachef vid Umeå universitets datacentral UMDAC.

Redaktör:

Lennart Forsberg, SUNET-informatör som också är placerad vid UMDAC.

Adress:

Sunetten
UMDAC
901 87 UMEÅ

Telefon:

090 - 786 69 69

Telefax:

090 - 786 67 62

E-post:

Sunet@umdac.umu.se

Webbplats:

<http://www.sunet.se>

**Abonnemang och
avbokning av abonnemang:**
Sunet@umdac.umu.se

Tryck:

Detta nummer av Sunetten trycks på Nyheternas Tryckeri i Umeå. Upplagan är för närvarande 8.000 exemplar.

Originalen har producerats på en Power Mac G4 med programmet InDesign. Ej signerade artiklar svarar redaktören för.

Effektiv grålistning bekämpar skräpposten

Kampen mot skräpposten fortsätter.

Nu satsar många högskolor på s k grålistning, namnet antyder att det är en mild variant av svartlistning.

Erfarenheterna är hittills mycket goda.

Skräpposten har i det närmaste försvunnit från e-postlådorna, vid högskolor som tagit grålistningen till sig.

Svenska högskolor är flitiga användare av grålistning. Det märks om man söker efter ”grålistning” nätet. De flesta träffarna leder till landets högskolor och universitet.

Grålistningen utvecklades i ett s k whitepaper av Evan Harris 2003 (<http://projects.puremagic.com/greylisting/whitepaper.html>).

Evan Harris idé bygger på antagandet att vanliga användare inte har något emot att första mejlet från en viss avsändare fördröjs, om fördröjningen gör att man slipper få en massa skräppost.

Grålistningen bygger också på det faktum att spammarna sällan förmedlar sitt skräp via korrekt konfigurerade e-postserverar... skräpet skickas oftast via hemdatorer, som – ägaren ovetande – smittats med någon trojan, för att kunna agera postförmedlare.

Så här går det till

De e-postserverar som använder grålistning noterar tre saker: avsändaradressen, mottagaradressen samt det IP-nummer varifrån brevet skickas.

E-postservern slår upp denna s k tripplett i sin databas. Finns den inte där sedan förut, läggs den in i databasen, samtidigt som den sändande servern får ett felmeddelande av typen: ”Tyvärr kan vi inte ta emot ditt meddelande just nu, försök igen om en stund”.

Vanliga e-postserverar gör också det – försöker skicka meddelandet med jämna mellanrum under några dagar.

Efter ett tiotal minuter försöker den således igen... hittas då den efterfrågade trippletten i databasen släpps meddelandet igenom.

Så jobbar korrekt konfigurerade e-postserverar...

Annorlunda med spam

Med spam är det annorlunda. Det skickas oftast från hemdatorer, som smittats med en trojan, så att spammaren får kontroll över den.

Spammaren kan då lägga in ett enkelt program i datorn, som ser till att det spam han vill sprida, skickas till ett stort antal mottagare.

Vägrar någon server ta emot spammet, gör programmet snabbt ett hopp till nästa offer i listan.

Till skillnad från riktiga e-postserverar har dessa spammarprogram ingen köhantering. Det gör att spammet bara skickas en gång – och

då kommer det inte igenom grålistningsfiltret.

Metoden har visat sig mycket effektiv. Uppgifter tyder på att spamflödet minskat ner till en tiondel av det spam som kom före införandet av grålistning.

Men myntet har tyvärr också en baksida – när tillräckligt många tagit grålistningen till sig, kommer säkert spammarna att knäpa ihop program, som kan göra omskick av de meddelanden som inte kom fram första gången.

Den processen tar dock längre tid – och då finns risken/chansen att den dator som används blir upptäckt och sedan svartlistad (se nedan!).

Nackdelen med grålistning är förstås att det första meddelandet man får från vissa avsändare blir fördröjt.

Fördröjningens längd beror på hur avsändarens e-postserver är konfigurerad – och hur hårt belastad den är. I värsta fall kan det dröja flera timmar – men vanligtvis är väntetiden mycket kortare än så.

Väntetiden verkar alla ändå ha förståelse för. Hellre den, än massor med skräppost...

Einar Hillbom

En av många webbplatser som berättar mer om grålistning : <http://www.greylisting.org/>

Svart, vitt och grått...

Finns det grålistning, finns det naturligtvis även svartlistning och vitlistning...

En e-postserver kan kolla upp den anropande datorns IP-nummer mot s k RBL-serverar (Realtime Black Lists). Finns

IP-numret noterat på någon av dessa listor, stoppas meddelandet. Det svartlistas med andra ord...

Den som skickat meddelandet får då tillbaka det, med ett besked som säger att den anropade e-postservern inte ville ta emot det.

Dessutom brukar avsändaren ombes kontakta berörd abuse-avdelning. Står allt rätt till, kan e-postservern konfigureras så att den accepterar meddelanden från den svartlistade servern.

Det är den – inte alltför vanliga åtgärden – som brukar kallas vitlistning.

Är integriteten personlig? Eller är den allmängiltig?

Den personliga integriteten värnar alla om.

Om inte förr blev det uppenbart under PC-boomen på 80-talet.

Ännu mera uppenbart är det idag, när Internet erbjuder så många nya möjligheter...

Integritet har blivit vår tids honnörsord.

Alla värnar om den personliga integriteten – ändå är det få saker på Internet, som diskuteras lika intensivt som just integritetsfrågorna.

Att få tycka fritt – och att få trycka fritt – har länge varit en självklar rättighet i Sverige.

Lika självklart är det att få framföra sina åsikter utan storebrors övervakande ögon.

Ändå är den personliga integriteten fortfarande en het potatis, som lockar till debatt efter debatt på konferens efter konferens.

Det tycks som om många vill sätta sin personliga prägel på den personliga integriteten...

Redan på 70-talet, när datalagen trädde i kraft tog integritetsdebatten fart. Vetenskapliga företrädare såg

datalagen som ett hot mot framtidens forskning.

– Vi ska ju inte registrera, vi ska bara forska, sa forskningens företrädare, lätt besvärade över den tillståndspåbud som plötsligt krävdes vid registerhantering.

Med datalagens efterföljare, personuppgiftslagen, PUL, från 1998, har knorrandet fortsatt – nu tycks det som om oväntade konsekvenser av lagen irriterar allra mest.

PUL begränsar sig för övrigt inte enbart datoriserat material, personuppgifter kan även lagras med ljud och bild.

Rätt eller fel?

Samhällsutvecklingen ger oss de lagar vi har att leva efter. Debattörer som med förvåning konstaterar att

juridiken hela tiden ligger steget efter tekniken borde kanske inte vara så förvånade? Mycket kan man kräva av lagar och regler, men knappast att de ska förutse konsekvenserna av framtidens tekniksprång...

Det kan ju inte ens tekniker!

Att tolka lagar och regler (och för den delen också etikett) är inte heller så lätt..

Visst finns det saker som det råder stor enighet kring: att stjäla lösenord, att göra intrång i andras datorer, att skicka skräppost i andras namn, strider mot det stora flertalets rättskänsla...

Men det finns också exempel där meningarna är mer delade.

Hantering av cookies är ett sådant exempel. Cookies är, enkelt uttryckt, en textfil som din webb-

Lagar och regler

Den svenska **tryckfrihetsförordningen** var den första i världen i sitt slag när den antogs (och censuren avskaffades) 1766. Tryckfrihetsförordningen reglerar yttrandefriheten, främst i tryckta skrifter.

Yttrandefrihetsgrundlagen skyddar yttrandefriheten i bl a

radio, tv, film, video- och ljudupptagningar.

Personuppgiftslagen skyddar den personliga integriteten vid behandling av personuppgifter.

Lagen om elektronisk kommunikation rör elektroniska kommunikationsnät och kommunikationstjänster med tillhörande installationer och tjänster samt annan radioanvändning.

Offentlighetsprincipen är en grundläggande princip för svenska myndigheter. Den handlar dels om

rätten att närvara vid förhandlingar och rätten att ta del av allmänna handlingar. Undantagen från offentlighetsprincipen anges i sekretesslagen.

Informationsfrihet inom IT-rätten handlar bl a om tillämpningen av lagstiftningen om allmänna handlingars offentlighet på myndigheternas elektroniska dokument. Hit hör också yttrandefrihetsrättsliga frågor om användningen av IT för att sprida och ta emot information,

läsare kan ta till sig. Dessa cookies håller reda på hur du surfar på nätet, samtidigt som de kan underlätta ditt surfande genom att "komma ihåg" webbplatser du besöker mera regelbundet.

Det väckte starka känslor hos många, när dessa cookies i ett rättsfall för ett tiotal år sedan också ansågs vara allmän handling.

– Om så är fallet gör jag säkert fel som med ett kryss i en ruta för webbläsarens inställning ser till att mina cookies slängs. Allmänna handlingar ska man ju inte slänga, muttrades det upprört.

Den nya lagen om elektronisk kommunikation, som trädde i kraft 2003, har också inriktat sig på cookies.

Enligt den nya lagen ska alla som besöker en webbplats informeras om hur cookies används på webbplatsen. Besökare ska även ges besked hur man gör för att inte ta emot några cookies.

I den personliga integritetens namn ska man kunna säga nej till cookies.

Inte bara cookies

Det är inte bara cookies, som berättar vad surfarna har för sig på nätet, det finns andra trafikdata också – som brukar kallas loggar av dem som ser till att våra datornät fungerar som de ska.

Efter den 11 september har EU, ofta påhejad av det svenska justitiedepartementet, drivit på för att teleoperatörerna ska tvingas spara sina trafikuppgifter under lång tid – det finns redan europeiska länder som sparar trafikdata i tio år!!!

Någon större framgång i kampen för att spara trafikdata har EU inte haft. Den så kallade 29-gruppen, där EU:s dataskyddschefer ingår, har varje gång frågan väckts, skrivit starkt kritiska yttranden.

Det gjorde man också i december förra året efter ett möte med EU:s justitieministrar.

Då presenterades ett regelförslag som sa att data från "allmänt tillgängliga kommunikationstjänster" ska sparas i 12 till 36 månader för "förebyggande, utredning, upptäckt och lagföring av brott och straffbara gärningar, inklusive terrorism".

29-gruppen tog till storsläggan mot förslaget.

Den hävdade att EU-förslaget inte bara stred mot regeln som säger att uppgifter inte får användas i strid mot ändamålet, förslaget bryter även mot artikel 8 i Europakonventionen om mänskliga rättigheter "Alla har rätt till skydd för sitt privat- och familjeliv, sitt hem och sin korrespondens".

Om man så vill kan man säga att krafter inom EU, med gott stöd av det svenska justitiedepartementet, med hjälp av trafikdata ser en möjlighet att lösa och förhindra brott.

29-gruppen däremot – där bl a den svenska datainspektionen är representerad – ser insamlat av trafikdata som ytterligare ett hot mot den personliga integriteten.

Vad handlar det om?

De kommersiella IT-aktörerna sparar i dagsläget sina trafikdata, för att ha en grund att stå på när de ska ta betalt för sina tjänster.

– Hur länge sparas då trafikdata vid våra svenska högskolor, frågade sig Sunetten och kontaktade några högskolors nätansvariga.

– Så kort tid som möjligt!

Det lät som ett önskemål, som vid närmare precisering verkade sträcka sig över ett par-tre veckor.

– Vi sparar trafikdata för att hålla koll på intrång och virus och sådant. Vi har ansvaret för att trafiken flyter normalt, men vi ser inte vad trafiken innehåller, sa en av de tillfrågade.

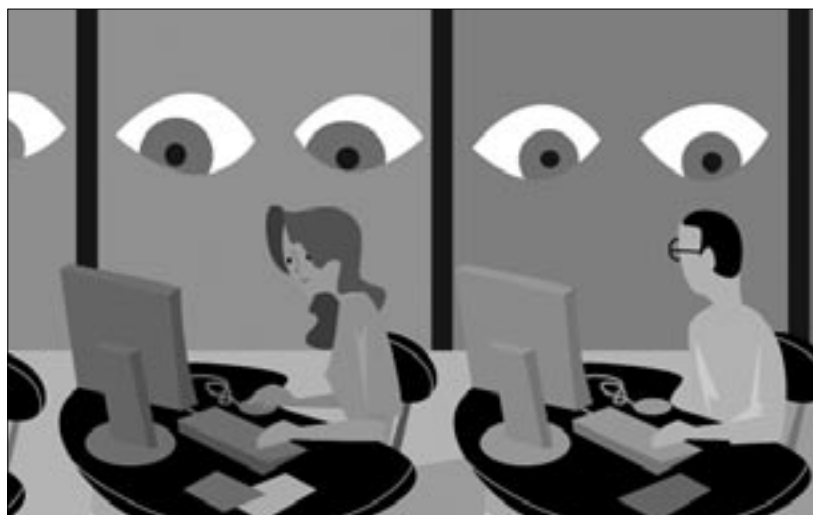
Han jämförde sitt arbete med en vanlig vägtrafikövervakare.

– Jag ser bilarna, jag ser om det är täta bilköer, men jag vet inte vad som finns bakom dörrarna, inne i bilarna.

– Vad tjänar det då till att spara trafikdata i flera år, undrade Sunetten.

– Det tjänar bara hårddiskförsäljarna på, var det rappa svaret, följt av konstaterandet:

– Trafikdata finns i sådana mängder att en hårddisk på en PC skulle fyllas på en halvtimme! **LF**

Är du en murvel?

Redaktionen bakom "Uppdrag granskning" har ett Murvel-test på sin webbplats.

Det är lärorikt även för Myndighets-Sverige. Journalister ska veta sina rättigheter, myndigheter sina skyldigheter.

Murvel-testet finns på:

svt.se/svt/jsp/Crosslink.jsp?d=25999&a=303249

Sunettens redaktör fick 18 rätt. Slå gärna det!

Piratkopiering under luppen

Ett forskarlag från KTH och World Internet Institute har fått medel från EU-kommissionen för att undersöka de kommersiella effekterna av piratkopiering på Internet.

EU-kommissionen gör mycket för att uppmuntra användningen av bredband.

På senare tid har sökning och nedladdning av musik blivit ett av de större användningsområdena. Det finns de som hävdar att den trafiken fyller bredbanden till mer än 50 procent.

– När nu skivindustrins jurister kräver krafttag mot piratkopiering är det inte lätt för Kommissionen att veta på vilket ben man ska stå, berättar professor Roger Wallis, en av deltagarna i projektet.

Kommissionen har alltid sagt att det upphovsrättsliga skyddet ska stärkas, utan att hindra utvecklingen av nya affärsmodeller.

Musikindustrin skyller sina problem på nedladdningen men håller samtidigt på att anpassa sig till den nya situationen. Till exempel har inkomsterna från konserter ökat kraftigt de senaste åren.

– Ny teknik på ett område framtingar ofta förändrade affärsmodeller. Vad som nu sker inom musikindustrin kommer vi säkert att se framöver i andra branscher, fortsätter Roger Wallis.

– Att det blev ett svenskt projekt är nog ingen tillfällighet, säger Lars-Erik Eriksson som är ledare för projektet.

Sverige har en framskjuten position inom populärmusiken och vi ligger också i den internationella framkanten i fråga om Internetanvändning, säger han.

Spionprogrammen studerar dina datorvanor

” Datavirus har jag hört talas om – och även drabbats av...

I bussen härom dagen hörde jag att spionprogrammen lär vara ett större problem! Hur bär jag mig åt för att se om någon spionerar på mig?

SUNETTENS FRÅGE LÅDA

Svar: Det är sant att spionprogrammen blivit allt vanligare. Det finns undersökningar som hävdar att 70 procent av PC-arna kan vara smittade.

Spionprogrammen, även kallade spyware, har den otäcka förmågan att samla på sig information om dig. Informationen som sedan kan skickas vidare...

Det låter otäckt – och är det.

Spionprogrammen kan se vilka webbsidor du besökt och läsa din e-post. De kan också se vilka lösenord du använder dig av. Spionprogrammen kan göra allt som du själv kan göra vid din dator!

De sprids ofta oftast med gratisprogram – gratis är m a o inte alltid gott.

Många av de omtalade fildelningsprogrammen är även kända för att distribuera spionprogram.

Har du fått ett spionprogram i din dator, brukar den börja arbeta långsammare. Det kan också hända

att det poppar upp oväntade annonser i din webbläsare. Ibland kanske inte heller din dator svarar på dina kommandon som den ska...

Allt görs i det tysta. Det dyker inte upp någon ikon som talar om att ett spionprogram är i gång.

Några exempel på kända spionprogram:

- **Gator** (installeras samtidigt som KaZaA och Audiogalaxy)
- **Bonzi Buddy** (ger intryck av att snabba upp din surfning, men samlar samtidigt information om dig och skickar den vidare)
- **Alexa** (installerar en verktygsrad i Internet Explorer och sparar och analyserar dina surf- och shoppingvanor på nätet).

Det finns hjälp att få

Som tur är finns det också program som både kan stoppa installation av spionprogram och som kan leta igenom din dator efter redan installerade spionprogram. Några exempel:

- **AntiSpyware.** Microsofts program både förhindrar nya spionprogram och söker efter redan installerade. Finns endast i en beta-version, som kan laddas ner fritt:
<http://www.microsoft.com/sverige/security/protect/antispyware.asp>
- **SpywareBlaster.** Förhindrar installation av nya spionprogram. Finns för äldre operativsystem och kan användas kostnadsfritt:
<http://www.javacoolsoftware.com/spywareblaster.html>
- **Ad-Aware.** Söker igenom datorn efter redan installerade spionprogram. Finns även för äldre operativsystem som Windows 98. Är gratis – men endast för personligt bruk. För automatisk övervakning krävs en betald version.
<http://www.ada-ware.com/>

Maria Tauson

Slagna SUNET-rekord

SUNET har blivit av med sina rekord i konsten att skicka data över långa avstånd.

Såväl single-stream-rekordet som multiple-stream-rekordet har slagits.

Multiple-stream-rekordet innehas numera av CERN och California Institute of Technology. Single-stream-rekordet har University of Tokyo och Fujitsu tagit över.

Mer information och andra detaljer om rekord-jakten finns på: <http://lsr.internet2.edu/>

SUNET:s nya styrelse

Från och med årsskiftet har styrelsen för SUNET en delvis förändrad sammansättning.

Den kommande treårsperioden styrs SUNET:s förehavanden av följande personer.

Mille Millnert,
Linköpings universitet (ordförande)

Gun Djerf,
Linköpings universitet

Anita Hansbo,
Högskolan i Trollhättan/Uddevalla

Anita Kollerbaur,
Stockholms universitet/KTH

Lars-Elve Larsson,
Uppsala universitet

Jan-Martin Löwendahl,
Chalmers tekniska högskola

Kjell Nilsson,
Kungliga biblioteket

Staffan Sarbäck,
Luleå tekniska universitet

Johan Sigholm,
studeranderepresentant

Benny Stridsberg,
studeranderepresentant

Arne Sundström,
Lunds universitet

Sven Tafvelin,
Chalmers tekniska högskola

Per Wernheim,
Karolinska institutet

Förutseende framtidsperspektiv

GigaSunet fungerar länge än – men inte hur länge som helst. Ingångna avtal kan förlängas till den 31 december 2006. Men inte en dag till!

Svenska högskolor och universitet har med andra ord 23 månader på sig att skaffa fram ett nytt fungerande datornät.

SUNET sitter inte heller med armarna i kors i väntan på nästa datornät.

Den s k framtidsgruppen, med ett 15-tal representanter från olika högskolor och universitet, lägger inom kort fram sin rapport om framtiden för SUNET.

Vid SUNET-styrelsens sammanträde i januari medverkade även Ole Saunte-Boldt, som haft styrelsens uppdrag att undersöka möjligheterna att för högskole-Sveriges räkning bygga ett eget optiskt fibernät.

Av Oles arbetsmaterial, som av hänsyn till leverantörerna inte kommer att offentliggöras, framgick ändå att det är fullt möjligt att

köpa eller hyra fiber på de sträckor som knyter samman svenska universitet och högskolor.

Det kan göras på två sätt: antingen väljer SUNET att bygga ett eget nät, eller också samarbetar SUNET med det nordiska universitetsdatornätet NORDUnet. Därigenom kan gemensam fiber användas på vissa sträckor.

Hur det blir med den saken är givetvis också en kostnadsfråga. Och kostnadsfrågan är i sin tur beroende på hur lång tid det är möjligt att hyra den fiber ett universitetsdatornät behöver.

SUNET-styrelsen påpekade vikten av att hålla högskolor och universitet väl underrättade. Ole Saunte-Boldt fick också i uppdrag att, tillsammans med Hans Wallberg, sammanfatta rapporterna så att de kan användas i dialogen med högskolor och universitet.

Sammanfattningen ska även omfatta ekonomiska jämförelser med dagens GigaSunet.

Vem vet – när SUNET-styrelsen sammanträder nästa gång (den 31 mars), kan det också vara startskottet för en ny upphandling?

Hackkyckling

En hacker som bor på Malacka sa: Formen nu hamnat i svacka. Jag får pik efter pik å jag tål ej kritik, när alla på mig nu ska hacka.

LF

Lite av varje från webben

Varsågod! Här kommer
som vanligt ett axplock
med webblänkar från när
och fjärran:

Margot Wallström

[http://weblog.jrc.cec.eu.int/
page/wallstrom](http://weblog.jrc.cec.eu.int/page/wallstrom)

Även EU-politiker har tagit blog-
garna till sig.

Viktor Yuschenko

<http://yuschenko.ua/eng/>
Ukrainas president har också en
blogg.

Bibliotek

<http://blog-bib.blogspot.com/>
Om bibliotek och bibliotekariers
bloggar

Mat

<http://chocolateandzucchini.com/>
Fjölårets bästa matbloggar.

Mars

[http://www.pbs.org/
wgbh/nova/mars/](http://www.pbs.org/wgbh/nova/mars/)
Välkommen till Mars i februari.

Simon Wiesenthal Center

<http://motlc.wiesenthal.com/>
Skildrar Förintelsen.

Ballerinor

[http://www.ballerinagallery.
com/](http://www.ballerinagallery.com/)
Ballerinor från förr och i nutid.

Isländska

[http://libtext.library.wisc.edu/
IcelOnline/](http://libtext.library.wisc.edu/IcelOnline/)
Isländsk uppslagsbok.

Kreditkort

[http://www.pbs.org/wgbh/
pages/frontline/shows/credit/](http://www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/shows/credit/)
Kreditkortsinformation.

SUNET & SÅNT

Att skriva rubriker är
svårt – i varje fall för oss
som skildrar andra verk-
ligheter än tv-kanalernas
dokusåpor.

En skicklig nätverks-
tekniker lär aldrig bli
”tv-stjärna” – i varje fall
inte på samma nivå som
Naken-Janne...

Med IT-branschens alla trestäl-
liga förkortningar är det svårt att
göra klämkäcka rubriker.

Långa ord (som infra-
serviceinfrastrukturarkitektur!)
underlättar inte heller arbetet för
rubrikmakarna.

Men visst skulle även vi
kunna ägna oss åt dokusåpa-
journalistik?!

Då skulle rubriker i
Sunetten kunna se ut så här:

(För begriplighetens skull kompletteras
exemplen med förklaringar som berättar
vad det i själva verket handlar om.)

Fiberpar går skilda vägar.

Redundans i GigaSunet.

Okänt underjordiskt
nätverk får statligt stöd.

Staten skär ner bidraget till SUNET.

Så får du ett bättre IPv6-liv.

Många fördelar med nytt protokoll.

SUNET-pampar ser allt i svart.

Svart fiber i nästa universitetsdatornät?

Så inreder du ditt bergum.

Underjordiska Internet-knutpunkter.

Värsta bredbandsnasarna!

Vi har hela listan.

Dessa operatörer säljer ADSL.

Rekord-Ragge går till attack!

SUNET tror på nya hastighetsrekord!

Iskalla nätpampar på oråd.

NORDUnet-konferens på Svalbard.

Nättekniker utan nätstrumpor.

Få kvinnor bland nättekniker.

IT-kommission Impossible!

Alla IT-kommissioner har gått i graven.

Högskolorna rasar,
på ruinens brant.

Statens anslag till SUNET minskar.

SUNET på djupt vatten.

Högskolan Gotland ansluten till SUNET.

Studenter kastas ut
från universiteten.

Studentbostäder kopplas bort från SUNET.

Och så vidare...

Inte utan att ett visst mått av
trivsamhet infinner sig, när jag för
ett ögonblick leker stor drake,
trots att Sunetten knappast gör
en fluga förnär.

Sunetten som rubriksättare,
lär aldrig bli någon trendset-
tare.

Det är den drake som liknar
sig vid ett bi mycket bättre på.

När den grundades 1944
fanns planer att lansera sig som
”tidningen som håller vad löpsed-
eln lovar”.

Men planer går som bekant
inte alltid i lås.

Löpsedlar har vi fått ändå,
löpsedlar som vill vara först med
att sälja nyheter.

Märkligt kan tyckas... för
löpsedeln var ursprungligen nam-
net på den handling som posten
noterade försenad post på.

Lennart Forsberg

SUNET bygger broar mot framtiden

Framtidens forskning ställer ökade krav på det svenska universitetsdatornätet.

Redan nu planeras för nästa generations nät, det som måste stå klart 2007.

Får SUNET:s framtidsgrupp som den vill, kommer det nätet att tillgodose forskningens allra mest krävande bandbreddsbehov.

Det framgår av en nyligen publicerad rapport som det svenska universitetsdatornätet SUNET initierat.

Det är den sk framtidsgruppen, med ett 15-tal representanter från

olika högskolor, som i sin slutrapport drar en lans för det som i nättekniker kretsar kallas hybridnät.

Sådana nät förenar traditionell routingteknik med möjligheten att skaffa egna våglängder för särskilt bandbreddskrävande behov.

Svenska forskargrupper ropar redan nu efter den möjligheten.

Partikelfysiker, astronomer, rymdfysiker, patologer och biomedicinare finns bland dem som hoppas på nästa generations nätresurser. Det gör även GRID-forskarna, som genom att koppla ihop sina datorer i globala nät skaffar sig och sin forskning nästintill oanade beräkningsresurser.

Även om de forskargrupper som idag har stort behov av extrema bandbreddsresurser inte är många

Forts nästa sida

Virus som ett brev på posten

Att virus sprids med e-post vet alla vid det här laget.

Virus har ju kommit som ett brev på posten i alla tider.

Det fick besökarna på årets NORDUnet-konferens klart för sig under den inledande guidningen på Svalbard.

När den avlägsna ön började bygga sin infrastruktur, fick entusiasterna även postservicen att fungera.

Öborna gladdes förstås, samtidigt som de kände oro för alla smittsamheter som ankommande kuvert antogs kunna föra med sig.

Oron fick postmästaren i Longyearbyen att visa sin initiativkraft. Han hettade upp kuverten till 250 grader innan de delades ut.

– Det kan man kalla hot-mail, konstaterade en vaken NORDUnet-deltagare.

Svalbard-borna uppskattade under alla förhållanden postmästarens varma hälsningar.

Åttio år senare är det e-post via fiber som gäller på Svalbard.

Där finns nämligen ändpunkten för världens nordligaste fiberförbindelse – den mellan Harstad och Longyearbyen.

– Att vi är här måste vara något av ett världsrekord, sas det när NORDUnet-konferensen inleddes. Ska rekordet slås får vi konferera på Sydpolen nästa gång, föreslog representanten för universitetscentret på ön i sitt anförande.

LF

till antalet, tar framtidsgruppen deras önskemål på allvar.

– Behoven finns – och behoven kommer att öka. Det motiverar en framtida inriktning på hybridnät, framgår det av rapporten.

Framtidsgruppen gör bedömningen att det i första hand är forskarna som måste ges tillgång till ökad bandbredd de närmaste åren.

Utbildningen klarar sig ytterligare några år med en kapacitet i nivå med den som GigaSunet ger idag, enligt framtidsrapporten.

Studenternas behov av bandbredd kommer inte heller att öka nämnvärt under de närmaste åren, förutspår gruppen.

Variationsmöjligheter

Högskolornas kommunikationsbehov är m a o varierande. Behoven ser olika ut vid olika högskolor, men behoven kan också skifta inom en och samma högskola.

Det är dessa variationer som fått SUNET:s framtidsgrupp att hoppas på ett hybridnät efter GigaSunet.

Visionen om ett sådant nät bygger på förutsättningen att SUNET också ges möjlighet att hyra s k svart fiber under mycket lång tid, uppemot 8 till 10 år.

Så långa hyrestider är sällsynta i Sverige.

Framtidsgruppen ser även andra fördelar med ett hybridnät.

En satsning på ett sådant är också en satsning på flexibilitet. I ett hybridnät kan stora bandbreddslukare samsas med högskolor med måttligare behov av bandbredd.

Ett hybridnät öppnar dessutom möjligheter för en mer flexibel finansiering av universitetsdatornätet.

– Ingen högskola ska behöva betala för mer än för det basala nyttjandet. Högskolor med särskilda

behov får i framtiden räkna med att betala extra för sina speciella behov, menar framtidsgruppen.

Den föreslår därför att styrelsen för SUNET arbetar fram en ny finansieringsmodell för nästa universitetsdatornät.

Gruppen förordar en modell som bygger på någon eller några av variablerna: antal studenter, antal anställda, storlek på statsanslaget eller omslutningen.

Gruppen påpekar också – och det med eftertryck – att trafikstatistik **inte** ska användas som fördelningsnyckel vid finansieringen av nästa nät.

Framtidsgruppens har – förutom att överlämna sin rapport till SUNET-styrelsen – även presenterat den för Högskoleförbundet SUHF.

Rapporten kommer att gå ut på remiss till samtliga högskolor och universitet. Efter remissbehandlingen och efter att ha tagit del av högskolornas reaktioner kommer SUNET-styrelsen att fatta beslut om framtida åtgärder med anledning av rapporten.

Du som vill läsa den i sin helhet hittar den här:

<http://basun.sunet.se/aktuellt/SUNETframtid.pdf> **LF**

SUNETTEN

Maj 2005

Sunetten är ett nyhetsblad som vänder sig till nyttjarna av det svenska universitetsdatornätet SUNET.

Nästa nummer beräknas komma ut i juni.

Ansvarig utgivare:

Hans Wallberg, utvecklingsansvarig för SUNET och datachef vid Umeå universitets datacentral UMDAC.

Redaktör:

Lennart Forsberg, SUNET-informatör som också är placerad vid UMDAC.

Adress:

Sunetten
UMDAC
901 87 UMEÅ

Telefon:

090 - 786 69 69

Telefax:

090 - 786 67 62

E-post:

Sunet@umdac.umu.se

Webbplats:

<http://www.sunet.se>

Abonnemang och avbokning av abonnemang:
Sunet@umdac.umu.se

Tryck:

Detta nummer av Sunetten trycks på Nyheternas Tryckeri i Umeå. Upplagan är för närvarande 8.000 exemplar.

Originalen har producerats på en Power Mac G4 med programmet InDesign. Ej signerade artiklar svarar redaktören för.

OptoSunet

optimalt för SUNET?

I samma veva som SUNET-styrelsen tog emot framtidsgruppens rapport om nästa generations nät, startade en upphandlingsprocess med syfte att ge högskolorna ett nytt nät.

Snabbt marscherat kan man tycka...

– Men absolut nödvändigt, förklarar Hans Wallberg och fortsätter:

– Den sista december 2006 tas GigaSunet ur drift. Då måste det finnas ett nytt fungerande nät.

Stora upphandlingar tar tid – och för att upphandla och driftsätta nästa generations universitetsdatornät har SUNET bara ett och ett halvt år på sig.

– Finns det inte en risk att högskolorna tycker att upphandlingen startat för tidigt. De har ju inte ens hunnit ta ställning till framtidsgruppens rapport, frågar Sunetten.

– Visst finns risken! Men att inte starta den upphandlingsprocess som vi nu dragit igång, är ännu mera riskfyllt. Startar vi för sent kan vi faktiskt stå helt utan nät i januari 2007, menar Hans.

Kravspecifikationen på det nät som nu upphandlas har naturligtvis

tagit intryck av de synpunkter som framförs av framtidsgruppen – allt tyder m a o på att GigaSunets efterföljare blir ett hybridnät.

– Det är faktiskt det åttonde nätet som skapas i SUNET-regi. Ett tag hade vi t o m tänkt kalla det OktoSunet, men under arbetets gång har vi bytt ut en bokstav. Nu är arbetsnamnet OptoSunet, förklarar Hans.

Han betonar att den nu pågående upphandlingen ger stor frihet för tänkta leverantörer att själva definiera strukturen på det nät de vill levererera.

– Vi är öppna för såväl ring- som stjärnstruktur. Vi kan tänka oss en enda leverantör, men kravspecifikationen är formulerad så att vi tror den kan uppmuntra till samarbete mellan flera leverantörer, förklarar Hans.

Hur det blir med den saken återstår att se – till den 14 juni. Det är sista dagen som det ges möjlighet att offerera på nästa generations universitetsdatornät.

Billigare?

För högskolor och universitet är det inte bara kapaciteten på det nya nätet som intresserar – kostnaderna är av minst lika stort intresse.

– Blir OptoSunet ett ekonomiskt fördelaktigare alternativ än GigaSunet, undrar Sunetten.

– Sådana frågor går inte att besvara förrän det är dags att utvärdera de offerter som vi får in. Vi som jobbar med upphandlingen har givetvis våra förhoppningar, men först någon gång i sommar får vi veta om vi haft fog för våra förhoppningar, säger Hans.

Han, mer än någon annan inom SUNET, kan sägas vara vis av erfarenhet. Hans har nämligen haft utvecklingsansvaret för SUNET alla de gånger nätet uppgraderats.

– Det har varit händelsrikt på många sätt. Upphandlingar har

ibland t o m avbrutits – men för det mesta har upphandlingsarbetet fungerat förhållandevis friktionsfritt, tycker Hans.

Att många högskolor och universitet tycker att SUNET har blivit en kostsam affär, har han också förståelse för.

– De ska naturligtvis se om sina hus, det är deras skyldighet att vara rädda om sina slantar. När ekonomin kärvar är det naturligt att högskolornas utgifter till SUNET också ifrågasätts.

Långtidsförhyrning

Den nu pågående upphandlingen av ett hybridnät bygger på förutsättningen att det ges möjlighet att hyra sk svart fiber över lång tid, det talas om allt mellan 8 och 12 år.

– Så långa förhyrningar tillhör inte vanligheterna i vårt land. Visar det sig vara möjligt påverkar förhyringstiden – indirekt – högskolornas ekonomi. Att binda sig för utgifter under så lång tid, är allt annat än vanligt i akademiska sammanhang, konstaterar Hans.

Tron på ett framtida hybridnät är ändå stark.

– Utvecklingen går åt det hållet i hela världen, förklarar Hans och fortsätter:

– De som behöver bandbredd ska få det, och de som inte behöver bandbredd ska inte behöva betala storförbrukarnas behov. Den möjligheten låter tilltalande i mina öron.

Hans tror att OptoSunet hör framtiden till.

LF

Kalla fakta på Svalbard-konferens

**Barfotaforskare har vi
hört talas om förut.
Barfotaekonomen likaså.**

**Efter årets NORDU-
net-konferens vet vi att
det även finns barfota-
tekniker.**

**Uppemot 200 nät-
entusiaster tog, som bruk-
ligt är på Svalbard, av sig
skorna när de lyssnade
på föreläsningarna under
årets NORDUnet-kon-
ferens i Longyearbyen.**

Många tog chansen att delta på årets NORDUnet-konferens (men ovanligt få svenskar!), som hölls på Svalbard, mitt emellan mellan Nordnorge och Nordpolen.

Där blev deltagarna snabbt underrättade om seden på Svalbard, som säger att man alltid tar av sig skorna när man vistas inomhus.

– Vi var lite oroliga, erkände Petter Kongshaug från Uninett, SUNET:s motsvarighet i Norge, när han hälsade välkommen till konferensen. Lokalen rymmer egentligen bara 150 personer. Hur ska det dofta efter några timmar, när 200 personer sitter här i bara strumplästen, filosoferade han.

Kongshaugs oro visade sig vara obefogad. För säga vad man vill om Svalbard, frisk luft finns det gott om...

Första konferensdagen sas det att kylan, vinden inräknad, motsvarade 55 minusgrader!!!

Fullmatat program

Programmet under NORDUnet-konferensen var, som alltid i NORDUnet-sammanhang, fullmatat. Bland föreläsarna fanns både pionjärer och visionärer – de bjöd på sig själva och de bjöd på ny kunskap.

Bland inledningstalarna fanns t ex Rolf Skår – norsk datapionjär redan på 70-talet med Norsk Data på sitt samvete och numera VD för Norwegian Space Agency.

Det är han som är mannen bakom den nya fiberförbindelsen mellan det norska fastlandet och Svalbard. Från tanke till handling, från planering till finansiering och förverkligande, behövde Rolf Skår bara två år på sig för att få i gång fiberförbindelsen.

– Varför ska man jobba långsamt när det går att jobba snabbt och korrekt, konstaterade Rolf Skår.

Fiberförbindelsen till Svalbard kommer få stor betydelse för framtidens forskning – och då är det inte bara rymdforskning det handlar om.

På Svalbard finns redan en universitetsinrättning, UNIS, som står för Universitetscentret på Svalbard.

Huvudbyggnaden är inte färdig ännu, men studenterna har redan flyttat in med sina böcker, sina bärbara datorer och sina gevär.

På Svalbard finns nämligen 3.000 isbjörnar och när man vistas bortom bebyggelsen i Longyearbyn behövs vapen för säkerhets skull.

Det förstod deltagarna på NORDUnet-konferensen redan i hotellreceptionen. En prydlig skylt talade om att gevären ska lämnas i vapenskåpet innan man går in på hotellet.

Den skylten lockade fram många digitalkameror – sådana fanns det

Huvudgatan i Longyearbyen när kylan närmar sig minus 55 grader...

Studenternas garderob på Svalbard.

många under NORDUnet-konferensen, för att inte tala om alla bärbara datorer!

– Så här många laptops har aldrig funnits i den här salen, sa Lasse Lönnum från UNIS när han hälsade välkommen.

Lönnum hade också vissa invändningar mot dem som påstod att det var kallt på Svalbard.

– I ett arktiskt perspektiv har Svalbard ett tropiskt klimat, sa han och fortsatte:

– Det här är en civilisation, här finns t o m en infrastruktur. Det finns inte på något annat ställe så nära Nordpolen.

Infrastrukturen på Svalbard, till ytan dubbelt så stort som Danmark, har inte många mil bilvägar, men redan under fjolåret fick den avlägsna ön en Internet-förbindelse med Gigabit-kapacitet.

– Den betyder mycket för forskningen, men den betyder också mycket för samhället Svalbard, sa Lasse Lönnum.

Framtidsperspektiv

Att Gigabit-förbindelser hör framtiden till för alla samhällen – inte bara för Svalbard – vittnade också David Williams om under NORDUnet-konferensen.

Williams arbetar numera åt EU, tidigare var han under många år verksam vid forskningslaboratoriet CERN.

I Internet-kretsar är han framför allt omtalad för sina insatser inom SERENATE, utredningen som ur ett europeiskt perspektiv gav sig på den stora uppgiften att precisera kraven på framtidens forskningsnät.

David Williams tittade både bakåt och framåt när han besökte Svalbard.

Mycket av IT-utvecklingen förklarade han med Moore's lag.

– Tack vare den fördubblings-takt Gordon Moore förutspådde har IT-branschen skaffat sig näst intill oanade utvecklingsmöjligheter, sa Williams.

Att utvecklingen var oanad påpekade han med eftertryck.

– Moore formulerade sin lag 1965. Alla kände till den, men knappast någon – varken vetenskapsmän eller industriella entreprenörer, kunde förutse konsekvenserna.

– Den gav oss i alla fall PC:n, sa Williams och då menade han den personligt utrustade datorn, anpassad efter ägarens behov.

Williams ser idag stora möjligheter att datornäten utvecklas på samma sätt.

– Vi fick "personal computing" i början av 80-talet, nu närmar vi oss i rask takt något man skulle kunna kalla "personal networking", sa Williams.

Möjligheten att köpa eller hyra egna våglängder och möjligheten att bygga sk hybridnät, gör att Williams tror på en sådan utveckling.

– Var och en ska kunna skaffa sig de kommunikationsmöjligheter man behöver, formulerade sig Williams i sin vision.

Den trodde han givetvis på!

Men han levererade samtidigt några brasklappar – eller snarare käppar i hjulet – som kanske gör att visionen aldrig blir verklighet:

– Dagens forskare kanske sitter nöjda med de nät vi har idag?

– Slutar forskarna att ställa krav på utveckling, då tappar säkert också nätleverantörerna lusten att vidareutveckla!

– Skulle så ske, går drömmen om "personal networking" om intet, sa David Williams och såg riktigt bekymrad ut.

Smakar och kostar

För många universitet och högskolor är ett väl fungerande datornät även en ekonomisk fråga – det faktum att många lärosäten i dag har en ekonomisk situation som inte tillåter större satsningar på

Cykelställ på Svalbard.

de lokala campusnäten, gör att många campusnät idag fungerar som flaskhalsar i den internationella Internet-gemenskapen.

På det temat talade Brian Gilmore från Edinburgh under konferensen på Svalbard.

Han satte t o m prislappar på vad ett bra och fungerande lokalt datornät måste få kosta.

Det var inga några småsummor det handlade om...

Brian Gilmore uppskattade kostnaderna för ett väl fungerande nät vid ett normalstort universitet till omkring 10 miljoner kronor om året.

– Lägg därtill att det krävs en hel del investeringar innan ett nytt nät kan tas i bruk, sa Gilmore som i nästa andetag uppskattade det initiala investeringsbehovet för ett nät vid ett normalstort universitet till omkring 35 miljoner kr.

Brian Gilmore påpekade också att det på ett universitet finns många olika sorters användare av nätet.

– Det finns t o m de som inte använder nätet, sa Gilmore.

Själv föredrog han att indela användarna i tre olika kategorier:

- grundläggande användning, webb och e-post
- genomsnittsanvändning
- avancerade användare, e-research

– Olika kategoriers användning av nätet kostar givetvis olika mycket, sa Gilmore och det lät nästan som om han hade läst den rapport som SUNET:s framtidsgrupp nyligen överlämnat till sin styrelse.

Det hade han givetvis inte.

Det var hans erfarenhet av nätverken i Storbritannien, och hans kännedom om situationen i Europa, som ledde honom fram till den slutsatsen.

LF

Stortavla eller stor tavla?

Holländska SURFnet är ett av Europas mest kända – och erkända – akademiska datornät. Ändå är det inte så känt som SURFnet önskar sig.

En undersökning visade nämligen att endast var sjunde SURFnet-kund visste att det var SURFnet som tog dem ut på nätet.

En sjundedel av SURFnets kunder blir tillsammans drygt 100.000 personer. Många kan tyckas, men inte så många som SURF-net hade hoppats på.

För att öka medvetenheten om det egna nätet har SURFnet därför dragit igång en omfattande informationskampanj.

Målsättningen är att tre av sju SURFnet-kunder ska veta vilket nät de är anslutna till när kampanjen är över.

I informationskampanjen ingår många olika åtgärder – till de ovanligare initiativen hör SURFnets annonsering på stortavlor vid Amsterdams tågstationer.

Budskapet som Amsterdam-bornas matades med på vägen till jobbet handlade om datorsäkerhet.

Det ställer även SUNET upp på.

Men SUNET – som ofta ser SURFnet som sitt föredöme – lär knappast göra något liknande i Stockholms tunnelbana!?

En annonsplats på en stortavla i Stockholm, skulle av många säkert betraktas som en stor tavla...

Äger jag mitt namn och min adress?

” Det snackas mycket om nerladdning av musik och brott mot upphovsrätten.

Själv är jag mer upprörd över dem som använder sig av mitt namn och min e-postadress för att sprida massvis skräppost runt världen?

Hur gör jag för att skydda äganderätten till mitt eget namn och min adress?

SUNETTENS FRÅGE LÅDA

Svar: Bra fråga – som man brukar säga, när det krävs mycket eftertanke för att försöka formulera ett bra svar.

Så här ligger det till:

Spammare använder sig av de adresser de hittar på nätet. Om din dator utsatts för ett virus eller en trojan kan de också hämta adresser från e-post eller från din dators adressbok.

Med dessa ”fynd” skapar spam-marna godtyckliga e-postadresser som de använder i sina skräpsändningar. På så sätt hoppas de kunna lura sig förbi spamfiltren.

En e-postadress som är korrekt konstruerad släpps igenom – men om den angivna personen inte finns skickas ett felmeddelande ut. Det

felmeddelandet hamnar då hos den person vars e-postadress spammaren tagit sig friheten att använda.

Vill man efter en sådan upptäckt göra en sk abuse-anmälan är det till den Internet-leverantör, ISP, där skräpmailet skapades som man ska vända sig..

Avdelningen hos Internet-leverantören som hanterar sådana ärenden har vanligtvis en e-postadress konstruerad efter principen:

abuse@isp.toppdoman

Berörda leverantörer sitter inte alltid i Sverige. Tanken att framföra sitt ärende på ett främmande språk, gör säkert att en och annan surfare tvekar...

Här finns det m a o en hel del för branschen att förbättra...

Den Internet-leverantör som får en abuse-anmälan kan i alla fall agera så att spammandet upphör.

Det finns även hjälpmedel, som mer eller mindre automatiskt rapporterar och avkodar brevhuvuden i spam, <http://www.spamcop.net/>

Man kan också minska sin egen irritation över allt spam som skickas genom att skaffa ett e-postprogram som sorterar skräpet i en egen mapp. Även fritt tillgängliga e-post-klienter klarar det, bl a Mozilla och Thunderbird, se <http://www.mozilla.org>

Anmälan?

Vän av god ordning vill kanske också polisanmäla dem som olovligen använder en annan persons namn och adress!?

Visst kan man göra det – men räkna inte med att spammandet betraktas som ett prioriterat område.

Polisen är kort sagt fullt selsatta med betydligt grövre brottslighet.

Däremot tar Konsumentverket gärna emot dina spam-anmälningar. Det finns t o m en webbplats för ändamålet, den finns på: <http://www.epostreklam.konsumentverket.se>

Telefoni från NYTTA till BYTTA

Det händer en hel del inom IP-telefoniprojektet NYTTA. Upphandlingen av IP-baserad teleoperatörsanslutning för svenska universitet och högskolor är inne i slutskedet. Det återstår dock några operatörsbesök innan tilldelningsbeslutet kan fattas.

Inom NYTTA finns numera även BYTTA – den del av projektet som arbetar med en kokbok för IP-baserad teleoperatörsanslutning.

Kokboken beräknas vara färdig i augusti 2005. Därefter – under september – planeras det för en IP-telefonidag inom SUNET.

NORDUnet i Göteborg

Det nordiska universitetsdatornätet NORDUnet kommer att hålla sin nästa konferens i Västsverige – som värdar för det svenska arrangemanget kommer Chalmers och Göteborgs universitet att fungera.

NORDUnet-konferensen på västkusten kommer att hållas i september 2006.

Verksamheten inom SUNET

SUNET:s verksamhetsberättelse för 2004 finns nu tillgänglig, dels som en pdf-fil från SUNET:s webbplats, www.sunet.se, dels i en tryckt version som kan beställas med ett e-postbrev till: sunet@umdac.umu.se

Det är en hel del som hänt i SUNET-kretsen under året som gott. Mycket av verksamheten har varit framtidsinriktad.

2004 slog SUNET till och med världsrekord! Om det berättar verksamhetsberättelsen också om...

Norrmännen satsar på GigaCampus

Uninett, den norska motsvarigheten till SUNET, har tagit fasta på det faktum att högskolornas egna campusnät ofta ses som den svagaste länken i den internationella Internetgemenskapen.

Uninett kallar sitt initiativ för Gigacampus.

Gigacampus har sitt ursprung i ett annat projekt, KOMPAKT, som för ett tiotal år sedan inledde omvandlingen av 100 små lärosäten, till 40 större.

Den förvandlingen gav norrmännen insikter om hursamarbete kan åstadkomma effektivitet och kostnadsmedvetenhet.

Med Gigacampus är det tänkt att dessa insikter ska komma datakommunikationen till del.

Många av dagens campusnät är något av flaskhalsar i Internettrafiken. De är helt enkelt inte byggda för GRID-projekt och lambda networking.

Med Gigacampus-projektet hoppas Uninett kunna förbättra situationen fram till 2010.

Det handlar om att skapa förutsättningar för bättre kapacitet i de lokala näten utan att tumma på sina säkerhetskrav.

Enkelt uttryckt kan visionen om (och konsekvenserna av) Gigacampus formuleras så här:

- Gigabit-kapacitet från ända till ända
- Ett bättre utvecklat säkerhetstänkande
- Högre krav på samarbete mellan olika nät
- Behov av program för middle ware och infraservice
- Förutsättningar för lambda networking

Gigacampus-projektet har för avsikt att skapa en "inre marknad" med know-how och kunnig personal inom Uninett.

Gemensamma inköp av utrustning och annat samarbete ska dessutom ge ändamålsenliga nätverkslösningar – och det till lägre kostnad än vad som hade varit möjligt utan Gigacampus.

Information om Gigacampus finns på: www.nordunet2005.no/presentation.php?uniqueidentifier=415023923ac39

Ros a la Malta

En chattande herre på Malta
sin vänskap med ömhet förvalta,
så han sände en kram
till sin norrländska dam:
– Ja tro att han tyck om me nalta.

LF

SUNET/UMDAC

Umeå universitet

S - 901 87 Umeå

Lite av varje från webben

Varsågod! Här kommer som vanligt ett axplock med webblänkar från när och fjärran:

Internet-beteende

<http://www.behavior.net/JOB/>
För dig som vill veta mer om hur vi som är uppkopplade på nätet beter oss.

Vulkanutbrott

<http://www.bbc.co.uk/sn/tvradio/programmes/supervolcano/index.shtml>
Om en 2 miljoner år gammal jättevulkan.

Harlem

<http://www.columbia.edu/cu/iraas/harlem/index.html>
Historien om (och historierna om) Harlem.

Salvador Dali

<http://www.salvador-dali.org/>
Om en annorlunda konstnär.

Vad sägs i Vita Huset?

<http://www.whitehousetapes.org/>
5.000 timmar med samtal som förts i Vita Huset.

Andra världskriget

<http://www.bbc.co.uk/history/war/wwtwo/>
BBC skildrar krigsslutet.

Jordbävningar

http://www.forskning.se/servlet/GetDoc?meta_id=85729
Ger upplysningar och svarar på frågor om jordbävningar.

Testa datorn

<https://www.testadatorn.se/>
PTS hjälper dig att testa din dator.

SUNET & SÅNT

Får man inte för mycket, får man för litet.

När man inte vet vad man borde veta är det informationen det är fel på – i varje fall för alla oss, som inte är lika självsäkra som Sokrates:

– Jag vet att jag vet att jag ingenting vet, sa han.

Information kan väcka tankar. Det gjorde skylten "Ta av skidorna utanför hotellet" på det hotell på Svalbard där NORDU-net konfererade i april.

Budskapet var begripligt, men skylten satt inne i hotellet! Och man såg den inte förrän man var på väg ut i kylan!!!

Fanns det en tanke bakom skylten, eller hade den hamnat där oförskyllt?

Skylden på Svalbard fick mig att minnas ett helt annat hotellbudskap: "Visst har vi snygga handdukar här. De kan du köpa i receptionen".

Det anslaget hade rätt anslag. Jag blev kort sagt glad. Det hade jag inte blivit om hotellet skrivit: "Stjäl inte handdukarna" – fast det var ju vad hotellet skrev...

Hotellens skylt hade i alla fall avsedd effekt. Med deras handduk har jag skylt mig många gånger.

Vänliga ord vill man gärna frotera sig med...

Vänliga ord skulle säkert också kunna göra gott i datorkretsar.

Alla har vi väl någon gång studsat till av smått hotfulla informationsrutor på bildskärmen: "Du ansluter dig nu till ett oskyddat nätverk, vill du fortsätta?"

Sådana rader brukar få mig att känna mig som om jag surfar på grumligt vatten – jag brukar hålla mig flytande även där.

Jag kastar inte in handduken så lätt...

För jag vet ju vad min okunighet beror på – jag har inte fått information.

Jag vet inte vilka alternativ som finns, jag vet inte ens om det finns några alternativ...

Med en skurkaktig och ansvarslös känsla i kroppen brukar jag trotsa bildskärmens varningsrop och klicka mig vidare rakt ut i den oskyddade cyberrymden.

Hittills har det gått bra – vad jag vet... men vad vet jag?

Jag har ju inte fått någon information. I varje fall inga vänligt formulerade, vägledande ord på vägen...

Ibland begriper jag inte ens innehållet i informationsrutorna som poppar upp på bildskärmen. De texterna borde poppas upp, tycker jag.

Jag är trots allt inte dum.

Jag förstod t o m den skylt på Svalbard, som sa att gevär skulle lämnas i skåpet utanför hotellet. Det behövde man inte vara skjutjärnsjournalist för att begripa.

Lennart Forsberg

Intensiva högskolekontakter

Framtidsgruppens slutrapport har varit ute på remiss – och att döma av svaren är enigheten stor på landets högskolor och universitet.

Helhetsintrycket är positivt och många av förslagen får starkt stöd.

Det lutar m a o åt att nästa generations nät kommer att erbjuda två nivåer, en taxa för basbehov och en annan för riktigt stora kommunikationsbehov.

En stor majoritet av högskolorna anser också att anslutning av studentbostäder är att betrakta som

ett "särskilt" behov. Tanken är att högskolor som vill nyttja den möjligheten får betala en högre avgift till SUNET.

Indelningen i "basbehov" och "särskilda behov" har inte preciserats av framtidsutredningen. Rapporten rekommenderar dock SUNET-styrelsen att tillsätta en grupp som ser över nu gällande finansieringsmodell.

En sådan grupp har också tillsatts. Tanken är att det ska finnas ett nytt finansieringsförslag i höst.

Av remissvaren på framtidsrapporten framgår tydligt att högskolorna ser finansieringen av nätet som den stora knäckfrågan.

Nästa generations universitetsdatornät får kort sagt inte kosta mer än vad GigaSunet kostar idag,

Forts nästa sida

Spelar bloggen roll?

Nu bloggas det för fullt. Utan blogg syns man inte – frågan är om man finns...

Bloggen, som från början gav ordet till dem som inte hade ordets makt, har t o m blivit ett journalistiskt verktyg.

Läs min blogg, vädjar den ene krönikören efter den andre.

För mig vädjar de förgäves. Varför ska jag läsa deras bloggar, jag som inte ens läser deras krönikor?

Journalister, som förut visat Stenbeck-sfären sitt stora intresse, verkar idag vara nöjda med en plats i bloggofären.

Förut fanns det stjärnjournalister, nu finns det stjärnbloggare...

Även politiker bloggar.

Föga förvånande finns Carl Bildt bland dem som ägnar sig åt bloggpolitik (<http://bildt.blogspot.com/>)

Så himla kul är det inte att ta del av hans världsbild. Ingen blogg i världen kan göra honom till en hel världs Bildt.

Själv läser jag hellre Tage Erlanders dagböcker, trots att de bara finns i bokform.

Det kan naturligtvis bero på att jag är gammalmodig. Då brukar man vara mer gammal än modig. För sådana har bloggen redan spelat ut sin roll. **LF**

enligt många av landets högskolor och universitet.

Några högskolor hävdar i sina remissvar att nästa nät bör kosta mindre än dagens GigaSunet. För de högskolor som de närmaste åren tror sig kunna klara sig med en kapacitet motsvarande GigaSunets är det ingen orimlig tanke.

– Remissvaren är högskolornas sätt att uttrycka sin mening, deras åsikter ska vi givetvis ta största möjliga hänsyn till – men kostnaderna för ett nytt nät kan högskolornas åsikter knappast påverka. Först när upphandlingen är genomförd, vet vi exakt vilka prislappar det handlar om, säger Hans Wallberg, utvecklingsansvarig inom SUNET.

En upphandling pågår också, helt i enlighet med den viljeinriktning som framtidsgruppen presenterat i sin rapport.

Anbudstiden utgår i mitten av juni – först efter utvärderingen av offerterna vet vi på vilken kostnadsnivå nästa universitetsdatornät kommer att hamna.

Nytt nät nödvändigt

Ett nytt nät behövs under alla förhållanden – ett nät som tar vid när avtalet för GigaSunet upphör den 31 december 2006.

SUNET håller hela tiden högskolor och universitet underrättade om de åtgärder som vidtas.

I juni har bl a landets förvaltningschefer underrättats. Styrelsen för högskoleförbundet SUHF har även informerats.

– SUNET är till för högskolorna, inte tvärtom! Då är det inte mer än rätt att högskolorna kan känna delaktighet i den utvecklingsprocess som pågår, säger Hans.

Övergången till nästa universitetsdatornät, innebär dessutom att högskolornas datornätskostnader kommer att bindas under en längre period än vad som förut varit brukligt.

– Vi talar nu om

bindningstider på åtta år. Det är inte högskolorna vana vid – men det är inte heller något som SUNET hittat på för att ställa till med bekymmer. Den långa bindningstiden behövs för att hålla kostnaderna nere förklarar Hans.

Återanvändning?

Vikten av att hålla nere kostnaderna betonas också starkt i flera av de remissvar som inkommit på framtidsgruppens rapport.

Många av de högskolor som idag inte är så trafikintensiva, vill att SUNET noga undersöker i vilken utsträckning redan införskaffad utrustning även kan användas i nästa generations universitetsdatornät.

Resonemang på det temat fördes även inom SUNET:s tekniska

referensgrupp, när den hade sitt senaste möte i slutet av maj.

Sunetten avser att återkommande berätta om uppgraderingsarbetet

Nästa intressanta hållpunkt infaller den 13 september, då styrelsen för SUNET har sitt första höstsammanträde. *LF*

SUNETTEN

Juni 2005

Sunetten är ett nyhetsblad som vänder sig till nyttjarna av det svenska universitetsdatornätet SUNET.

Nästa nummer beräknas komma ut i september.

Ansvarig utgivare:

Hans Wallberg, utvecklingsansvarig för SUNET och datachef vid Umeå universitets datacentral UMDAC.

Redaktör:

Lennart Forsberg, SUNET-informatör som också är placerad vid UMDAC.

Adress:

Sunetten
UMDAC
901 87 UMEÅ

Telefon:

090 - 786 69 69

Telefax:

090 - 786 67 62

E-post:

Sunet@umdac.umu.se

Webbplats:

<http://www.sunet.se>

Abonnemang och avbokning av abonnemang:

Sunet@umdac.umu.se

Tryck:

Detta nummer av Sunetten trycks på Nyheternas Tryckeri i Umeå. Upplagan är för närvarande 8.000 exemplar.

Originalen har producerats på en Power Mac G4 med programmet InDesign. Ej signerade artiklar svarar redaktören för.

NorthernLight ser ljus på framtiden

Internet har gett forskarsamhället många nya möjligheter – nu är det lambda networking som är på allas läppar...

I det sammanhanget finns även SUNET med på ett hörn – inom ramen för det nordiska initiativet NorthernLight.

NorthernLight (det ska skrivas som ett ord!) har ett passande namn.

Det bygger på en teknik som gör det möjligt att använda olika våglängder (eller färger) i en optisk fiberkabel, och på så sätt få plats med många olika kanaler i ett och samma fiberpar.

Visionen med NorthernLight är att forskare som har mycket stora behov av bandbredd, ska kunna koppla upp sig till kollegor i andra delar av världen via egna våglängder. De får kort sagt förbindelser anpassade för sina egna behov.

NorthernLight knyter idag samman i ett stjärnformigt nät mellan Stockholm, Oslo, Helsingfors, Köpenhamn och Amsterdam. Kapaciteten är idag på 2,5 Gbit/s – men planer finns redan att på att den ska fyrdubblas.

Anslutningen i Amsterdam har sin egen förklaring – där hakar NorthernLight på sin holländska motsvarighet, Netherlight, som i sin tur har förbindelser med andra liknande initiativ i Europa och Nordamerika.

Tanken är att lambda networking så småningom ska bli lika världsomspännande som Internet, utan att fördenskill göra de traditionella IP-näten överflödiga.

6NET

I dagsläget är den nordiska delen av 6NET – som är en testmiljö för nästa generations Internet-protokoll – sammankopplad med hjälp av NorthernLight.

I framtiden ska det komma mera...

Astronomer, mikrobiologer, högenergifysiker finns bland dem som ivrigast efterfrågar möjligheten att via hyrda våglängder samarbeta med kolleger över hela världen.

För att förverkliga alla visioner krävs att det också skapas verktyg som gör det möjligt att styra och övervaka lambdanäten med en rimlig grad av automatik.

Många är redan sysselsatta med sådan tankekraft – allt medan NorthernLight tålmodigt väntar på resultatet av de ljusa idéerna.

NORDUnet har jubilerat

Det nordiska universitetsdatornätet NORDUnet har fyllt 25. Jubileumsfirandet ägde rum den 24 maj i Köpenhamn – dagen till ära släpptes också en bok som berättar om det kvartsekel som gått i det nordiska nätsamarbetets tecken.

Det finns en hel del att berätta om – en hel del har hänt sedan NORDUnet anordnade sin allra första konferens i Tällberg 1980.

Då var det X.25 som skulle förena högskolor och universitet. Och så diskuterades det för- och nackdelar med Cambridge Ring och Ethernet...

Idag är det andra ämnen som engagerar.

Idag har NORDUnet en kapacitet på 10 Gbit/sek.

Trafiken blir också allt mer intensiv.

Under fjolåret ökade trafiken med 17 procent.

Topptrafiken – när trafiken vid ett enskilt tillfälle är som intensivast – ökade ännu mer, uppemot 50 procent.

De ansvariga tror att den positiva trafikutvecklingen kommer att fortsätta ännu några år.

NORDUnet räknar med en tiofaldig ökning av kapacitetsbehovet under de kommande 10 åren.

För att leva upp till det förmodade kapacitetsbehovet undersöker nu NORDUnet möjligheten att investera i svart fiber i Danmark, Norge, Sverige och Finland.

Börjar SUNET-trafiken minska?

SUNET redovisar sin trafikstatistik sedan mars 2003 – se <http://basun.sunet.se/aktuellt/trafikstat.html>

En titt på SUNET-statistiken för april tyder faktiskt på en viss minskning av trafikflödena!

När det gäller vissa lärosäten – framför allt Linköpings universitet – kan man t o m tala om en dramatisk minskning av trafiken. Mellan mars och april i år

halverades nästan trafiken till och från Linköping.

Orsaken till raset har naturliga förklaringar.

Under den perioden kopplade nämligen Linköpings universitet bort sina studentbostäder från universitetsdatornätet.

Numera är det fastighetsbolagen som ansvarar för studentbostädernas Internet-uppkopplingar i Linköping.

Akademiska klickar tar dig från högskola till högskola

**Ansiktet utåt är viktigt.
Men ansiktet utåt är i
själva verket många olika
ansikten.**

**Ansiktet har inte en-
bart en grafisk profil...**

**Högskolornas webb-
platser är för många den
allra första kontakten med
högskolevärlden.**

**– Vilka intryck får
man på webben, frågade
sig Sunetten och gick på
rundvandring bland hög-
skolor och universitet.**

Föga förvånande är det de stude-
rande som högskolor och universitet
i första hand vänder sig till. De är
så viktiga att många högskolor har
skaffat sig flera tydligt markerade
student-ingångar på webben.

De som studerar går åt ett håll,
de som vill börja studera går åt ett
annat, och de som redan har studerat
går sin väg...

Den där tredje kategorin har
numera ett fint namn, alumn – som
på en del universitet kallas alumni.

Idrottshögskolan och Linkö-
pings universitet använder sig inte
av sådana ord, de talar kort och gott
om vad det handlar om: de som
studerat på högskolan förut.

Före detta studerande har up-
penbarligen ett PR-värde, som alla
högskolor och universitet försöker
dra nytta av.

Nya studerande har också ett
värde.

Den insikten får man vid
anblicken av alla bilder på webb-
sidorna: unga studerande, leende
studerande, cyklande studerande,
pluggande studerande.

Studenterna i Stockholm ser
ut som studenterna i Jönköping
som ser ut som studenterna i
Halmstad.

Att hitta bilder på studerande
som skiljer sig från mängden är
inte lätt.

Och när en högskola eller ett
universitet lyckas med den bedrif-
ten, finns det alltid någon kritisk
granskare som kan fälla putslustiga
kommentarer i stil med:

– Vad gör studenterna vid
Mittuniversitetet som ser ut som de
är inlåsta i en torktumlare?

– Och den där bilden på Dra-
matiska Institutetets webbsida, kan
någon se vad den föreställer?

Dramatiska Institutet kan också
bokstavera dramatiskt. Logotypen
ser ut som ett stapeldiagram!

Att sticka ut, att skilja sig från
mängden på ett för ögat positivt
sätt, är inte lätt – men visst finns det
lärosäten som försöker och ibland
lyckas?

Dignitet och värdighet.

Kanske tillhör Uppsala universi-
tet den skaran? Vid första anblicken
av webbplatsen finns inte en enda
student inom synhåll. Det är inte
heller en webbplats för glada skratt
och studentikosa upptåg...

Uppsala universitet har mera av
värdighet och dignitet.

Om det är den självbild som
Uppsala universitet lever med, så
har den bilden också fått genomslag
på webben.

Även Luleå tekniska universitet
skiljer sig från mängden.

Mitt i juni visar deras webbplats
upp snöiga vidder, frostiga ansikten
och snowboardåkare.

Sunetten anar att det finns en
strategi bakom den profilen.

Man får en känsla av att Luleå
vill göra det otämjda snölandskapet

Högskolornas bilder på studerande ser ofta likadana ut – men det finns även bilder som skiljer sig från mängden.
Den till vänster kommer från Mittuniversitetet, den till höger från Luleå tekniska universitet.

till en del av sin egen universitetsfilosofi?

Kalla fakta med andra ord.

Det stora flertalet av landets högskolor och universitet vågar inte vara lika djärva.

De satsar hellre på säkra kort. Därför ser man idrottare på Idrotts-högskolans webbplats och vitrockar på Karolinska Institutets.

Många länkar

De flesta av högskolornas webbplatser domineras av textbaserade länkar, ofta utan att betraktaren ges någon vägledning om vad högskolan anser vara särskilt viktigt.

Webbplatsen för Göteborgs universitet tillhör den kategorin. Det enda som sticker ut en aning är länken till "Dinosarium 2005".

En del länkar återkommer på flera webbplatser, det gör t ex Bolognaprocessen. Du som av den länken får associationer till Kafka eller Ingemar Johansson är fel ute och knappast verksam som utbildningsplanerare.

Högskolelänkarna kan även vara obegripliga.

Vet man inte vad MBA, APSIA, CEMS, EFMD, EISAM och PIM står för, har man förmodligen inget på Handelshögskolan att göra – hur inbjudande den gula tulpanen än ser ut...

När Mittuniversitetet brassar på med rubriken "ISSRM 2005", vänder man sig knappast till några andra än de som vet vad bokstäverna står för.

Frågan är hur stora förkortningskunskaper den breda allmänheten har?

Den kanske inte ens förstår välkomsthälsningen från Linköpings universitet:

– Välkommen till LiU, hälsar östgötarna.

Störst i Sverige

Säga vad man vill om LiU, men betydligt fler vet nog vad bokstäverna KTH står för:

– Välkommen till Sveriges största tekniska universitet, utropar kungliga KTH på sin webbplats.

Högskolan vid Valhallavägen är m a o även den ett universitet. Kanske ska välkomsthälsningen ses som en passning till Luleå tekniska

KTH är inte bara en högskola, det är ett universitet också...

universitet, som ju är Skandinaviens nordligaste tekniska universitet.

– Sveriges bästa teknikutbildning finns i Luleå, basunerar det norrbottniska lärosätet ut som förstahand på din webbplats.

KTH är alltså störst, men Luleå tekniska universitet är bäst?

I den kaxiga kampen verkar en annan berömd teknisk högskola inte engagera sig:

– Chalmers i första hand, lyder webbens budskap från Göteborg.

Vid vårt första besök på den webbplatsen fanns där en bild som såg ut att vara hämtad från en dansgala för mogen ungdom (sådan ungdom brukar ofta ha fyllt 50!)

Aningen förvånad gjorde Sunetten ett återbesök några dagar senare, för att försöka förstå vad de dansanta hade på webbplatsen att göra. Då fanns där en annan bild!

Chalmers – precis som många andra högskolor – byter nämligen bilder på sin webbplats med automatik. Fiffigt och finurligt, samtidigt som bilden av högskolan blir heltäckande.

Byts med jämna mellanrum gör också huvudbudskapet på Umeå universitets webbplats.

Ena stunden är universitetet "Respekterat och engagerat", för att därefter ha "Lust till utveckling" och "Framgång tillsammans".

Sådana paroller kan väl alla ställa upp på – även de som inte skriver ner sina visioner på webben!?

Sunettens redaktör såg i umebornas budskap stora likheter med forna tiders politiska valaffischer.

När parollerna blir för allmän-giltiga, finns det risk att man kan uppfattas som profilös...

Det vill inte Högskolan i Borås vara. Därför har man nu ansökt

om att få bli professionsuniversitet. Landets första, heter det på webbplatsen..

En egen profil tänker även Högskolan i Trollhättan/Uddevalla skaffa sig.

Många lär inte märka av den profilen förrän den 1 januari 2006, då högskolan med de långa namnet byter skepnad och blir Högskolan Väst, <http://www.hv.se>

Nytt namn och ny logotyp förutsätter naturligtvis också en ny webbplats.

Förhoppningsvis behåller Högskolan Väst en av de möjligheter som redan nu finns på webbplatsen för Högskolan i Trollhättan/Uddevalla.

Där kan besökarna nämligen sätta betyg på webbplatsen.

Vad är bra?

Att värdera en webbplats är i hög grad en fråga om tycke och smak.

Hittar man det man söker är webbplatsen bra, annars inte...

Så snabba att fälla sina omdömen är många surfare – som oftast ser webben som ett egoistiskt verktyg för sina egna syften.

Men bara för att man inte hittar det man söker, är en webbplats nödvändigtvis inte dålig.

Webbplatsen ska ju – precis som högskolan – spegla en mångfacetterad helhet. Och någon rättvis bild av helheten får man knappast efter några enstaka klick med musen.

Vare sig en webbplats är bra eller dålig, kan den säkert ändå alltid göras bättre! Små förändringar behöver inte kosta en förmögenhet.

Svenska högskolor behöver m a o inte göra som Louvren i Paris. Det berömda konstmuseet lär ha satsat 50 miljoner kronor på att förbättra sin webbplats! LF

Listiga listade

IP-ideologen finns där, liksom Snick-snackaren, Internet-gurun, Visionären, Domänchefen och Doldisen.

När tidningen Ny teknik listade den svenska IT-toppen i maj fanns flera personer som synts i olika SUNET-sammanhang med på listan – för dagen försedda med av tidningen påhittade smeknamn.

Ingressens smeknamn står i tur och ordning för Patrik Fältström (på trettonde plats), Anders Ynnerman (på femtonde plats), Peter Löthberg (på tjugotredje plats), Anne-Marie Eklund Löwinder (på trettiofjärde plats), Östen Frånberg (på fyrtiosjätte plats) och Hans Wallberg (på fyrtionionde plats).

Toppade listan gjorde Niklas Zennström, Skype.

Rapport med rappakalja...

Har du någon gång läst en vetenskaplig rapport inom ämnet computer science?

Då har det säkert hänt att en och annan text har varit svår att förstå – för att inte säga obegriplig.

För alla oss som någon gång känt oss lite bakom flötet, finns nu en möjlighet att ge igen för gamla oförrätter.

Det är några studenter på MIT, som med perl-programmet SCigen har skapat en digital rapportmakare åt oss!

Här kan du skapa dig en egen (mycket egen!?) rapport: <http://pdos.csail.mit.edu/scigen/>

Med några få klick bjuds du en synbart vederhäftig rapport med diagram och andra grafer, som tyder på vetenskapligt djupsinne – trots att det rör sig om rena rappakaljan.

Kan ni göra klickbara länkar?

” Det förekommer en hel del länkar i de nummer av

Sunetten som nu ligger på nätet som pdf-filer.

Borde det inte gå att göra dessa länkar direkt klickbara?

SUNETTENS
FRÅGE
LÅDA

Svar: Jovisst – från och med detta nummer kommer Sunettens alla webbadresser att vara klickbara från de pdf-filer som läggs ut på nätet.

Sunetten, som görs med programmet Indesign, har tidigare närmast reflexmässigt gjorts om till pdf-filer via en valmöjlighet under Indesigns Arkiv-meny.

Moderna versioner av pdf-programmet Acrobat kan mycket mer än så – att göra alla klickbara webblänkar är i själva verket mycket enkelt:

- Först sparar man sitt dokument som en pdf-fil
- Därefter öppnar man sin pdf-fil med programmet Acrobat
- Från ”Avancerat” i rullgardinsmenyn vandrar man ner till ”Länkar” och öppnar ”Skapa URL-adresser i dokument
- Då kommer det upp en ruta ”Skapa webblänkar” där du ges möjlighet att välja på vilka sidor som berörs.

- URL-länkarna på dessa sidor skapas sedan med automatik när du klickar på OK.

- Om det länkade fältet råkat ta med någon rad för lite (eller för mycket) är det bara att dra ”länkrutan” så att den täcker den adress som ska vara markerad.

- Spara därefter pdf-filen

- Lägg sedan ut den på ett webbutrymme och kontrollera att länkarna verkligen fungerar.

Svårare än så är det inte.

” Häromdagen hade vi ett grupparbete om buddism. Döm om min förvåning, när en av de sidor som Google pekade ut var grovt pornografisk. Hur ska en vanlig användare agera när man upptäcker sådant?

Svar: Svaret på din fråga är varken entydigt eller enkelt.

Det finns tex de som kidnappar domänadresser – Vita Huset har drabbats flera gånger. Sidor som har ”whitehouse” i sin webbadress handlar inte alltid om Vita Huset.

Webbsidor som ger sken av att handla om buddism, handlar uppenbarligen inte heller om religionen. Tyvärr!

En domän kan också byta ägare. Med ett ägarbyte kan innehållet på en webbadress förändras radikalt.

Även hackare kan göra intrång, och med förändringar på webben visa att webbservern haft oväntat besök.

Drabbas man på det viset gör man klokt i att larma någon nätan-svarig i den egna närmiljön.

De vet vilka möjligheter det finns att spåra ansvariga personer.

Ftp-arkivet i full gång

Efter många om och men är SUNET:s uppgraderade ftp-arkiv nu äntligen i full gång.

I mitten av maj leveransgodkändes den nya maskinparkens tekniska lösning, som är dimensionerad för att kunna ta emot 14.000 samtidiga besökare.

SUNET-arkivet, ftp.sunet.se, har under många år varit ett av världens mest välbesökta filarkiv

Det välordnade och innehållsrika arkivet har lockat till sig besökare från hela världen.

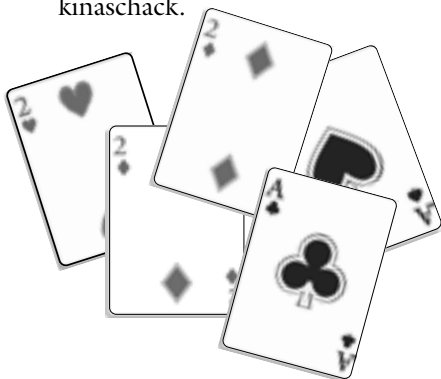
– Efter leveransgodkännandet kan vi som jobbar med arkivet på IT-stöd i Uppsala äntligen börja se framåt. Alla involverade parter är nöjda med vad vi åstadkommit – och nöjda verkar våra besökare också vara. Av besöksstatistiken att döma hittar allt fler till det uppgraderade ftp-arkivet, säger Cecilia Winrow som fungerat som projektledare för uppbyggnaden av det nu leveransgodkända arkivet.

Dröm om kåk slutade på kåken

Nu spelas det för fullt på nätet. Pokerspelandet har blivit en stor fluga, ja, kanske t o m något som är större än en fluga, något som kommit för att stanna på nätet?

Även i Kina tycker man att pokerspelandet är fängslande. Fast en och annan tycker att makthavarna i Shanghai har fått spader. Hittills har de sett till att 1300 online-spelare hamnat bakom lås och bom.

Där lär de inte ens kunna spela kinaschack.

IP-telefoniavtal med två leverantörer

SUNET:s upphandling av IP-baserad teleoperatörsanslutning är nu avslutad.

Tanken är att svenska högskolor och universitet med det ramavtal som kommer att tecknas – ska ges möjlighet att gå från traditionell telefoni till IP-telefoni.

Fem olika leverantörer lämnade in anbud till SUNET – tre av dem uppfyllde alla skall-krav.

En av de tre, Telenor, valde på grund av andra åtaganden, att i slutskedet dra tillbaka sitt erbjudande.

Ramavtal kommer därför att tecknas med:

- Borderlight AB
- TDC Song AB

Ramavtalet ger de SUNET-anslutna organisationerna möjlighet att successivt gå över till IP-baserad telefoni.

Med IP-baserad teleoperatörsanslutning menas att traditionell operatörsanslutning – till exempel över ISDN eller P7/P8 – istället

ersätts med Internet-baserad teknologi.

Ramavtalet omfattar in-koppling av telefoni från äldre telefonväxlar via ISDN, nya SIP-baserade telefonväxlar och mobil IP-telefoni över WLAN.

Tilläggstjänster som planering, installation och utbildning kommer också att erbjudas för att på så sätt få en snabbare och tryggare övergång till IP-telefoni.

Övergången kommer inte att ske över en natt.

Högskolorna och universiteten får via ramavtalet möjlighet att skifta telefoniteknologi, när de själva anser sig vara redo för det.

Totalt – och på sikt – är det många personer, som på olika sätt berörs av den nu avslutade upphandlingen.

I dagsläget används SUNET av ett 90-tal organisationer på 28 orter i landet – från Kiruna i norr till Malmö i söder.

Mer information om upphandlingen finns på SUNET:s webbplats under rubrik ”Aktuellt”.

Mer information kommer också att ges när SUNET anordnar sin IP-telefonidag i oktober.

Glasklart

En herre som surfar vid Tibern
sig läskar med annat än cidern.
Men bland ångor och dropp,
säger kablarna stopp,
för spriten den fräter på fibern.

LF

SUNET/UMDAC

Umeå universitet

S - 901 87 Umeå

Lite av varje från webben

Varsågod! Här kommer som vanligt ett axplock med webblänkar från när och fjärran:

Flottar på flykt

<http://balseros.miami.edu/>

En bildberättelse om tusentals människor som flytt Kuba i bräckliga farkoster.

Kameran ljuger inte

http://www.nppa.org/competitions/best_of_still_photojournalism/2005/photography/winners/

Fotojournalistik när den är som bäst.

Bilder som bildar

<http://www.viipphoto.com/>

Ännu mera fotojournalistik.

Polio

<http://americanhistory.si.edu/polio/>

Var tog polion vägen?

Albert Einstein

<http://www.einsteinyear.org/>

För hundra år sedan publicerade Einstein sina mest erkända teorier.

Australien

<http://www.abc.net.au/nature/links/>

Vildmarksliv i Australien.

St Petersburg

<http://www.alexanderpalace.org/petersburg1900/index.html>

En fotografisk berättelse om St. Petersburg år 1900.

Historiska röster

<http://www.historychannel.com/broadband/>

Ett arkiv med historiska röster.

SUNET & SÅNT

Vem bryr sig om Spelia, Helia och Gelia?

Knappast någon, så länge Telia är stort nog.

För det är ju storleken som har betydelse.

Det är den som lockar fram skämtarna – och Telia tål minsann att skämtas om... om och om igen.

Minns hur kul det var när hackarna hackade på Telia och gjorde om företagets logotyp till Felia.

Nu är den logotypen utbytt, nu kan inte ens hackarna vända upp och ner på koncernen, hur mycket de än koncerntreter sig.

Telia har naturligtvis gjort mycket gott – de har bl a levererat GigaSunet till SUNET.

– Fast det ska no va Skanova, påpekades det när GigaSunet togs i drift 2002.

På det mytomspunna monopolets tid var det lättare att hålla koll på branschen. Tack för det Televerket!

Nu för tiden är det ju inte bara inom Telia det händer stora saker.

Minns gamla Bonet, som först blev Bostream som sedan Bredbandsbolaget som väl sedan blev B2 och som nu blivit Tele-nor.

Med så kvicka namnbyten hinner inte ens de kvicktänkta

göra sig lustiga på företagsnamnens bekostnad.

Hinner ens Eniro med att uppdatera sin katalog?

Eniro, förresten... är inte det ett konstigt namn – det också?

Till Eniro vänder man sig, när man ska ha tag på folk – i mitt huvud hade det lika gärna kunnat heta Vemdårå?

Så går det när man tänker fortare än kvickt – ibland blir det inte så kvickt.

Och säga vad man vill om Telia Sonera, det är trots allt ett företagsnamn som kan anpassas till alla tänkbara verkligheter:

– Vi ska rensa i företagsdjungeln, säger säkert Telia Sanera.

– Det tål att tänkas på, säger säger förstås Telia Ponera.

– Ett pottabonnemang kräver att du förhandsbetalar en viss summa, säger Telia Deponera.

– Du måste förstå att det rör sig om en folkaktie, försäkrar Telia Fondera.

– Jaså, du är missnöjd. Låt oss då tala om saken, säger kundtjänsten vid Telia Resonera.

– För att våga ta steget in i detta segment gör vi en marknadsundersökning, säger Telia Söndera.

– Detta abonnemang skänker vi till våra kunder, ger givmilda Telia Donera ifrån sig.

Det där sista lär aldrig bli verklighet... men skulle så ske, kan ingen säga att det var bättre förr. Då skulle ingen snacka om Telia Sjangsera. **Lennart Forsberg**

SUNET ser fram mot ett nytt nät

Arbetet med nästa generations universitetsdatornät fortsätter.

– Vi har ett uppdrag och det är att tillgodose högskolornas och universitetens kommunikationsbehov utan att SUNET-kostnaderna rasar i höjden, förklarar Mille Millnert, ordförande i styrelsen för SUNET.

Upphandlingen av nästa nät – som fått namnet OptoSunet – pågår fortfarande.

Utvärderingen av de offerter på svartfiberförbindelser som SUNET fick i mitten av juni är m a o inte avslutad.

Förutom det optiska nätet behövs det också en hel del utrustning längs nätet – i ett avlångt land som Sverige är utrustningsbehovet mycket påtagligt.

Bland annat måste förstärkningsutrustning placeras mellan högskolorna.

– Totalt ska utrustning placeras på ett 100-tal platser i landet, förklarar SUNET:s utvecklingsansvarige Hans Wallberg.

Upphandlingen av den nödvändiga utrustningen kommer att igångsättas så snart kravspecifikationen är formulerad.

– Inledningsvis krävs det en hel del tankearbete. Slentrianmässiga vardagsrutiner har man ingen nytta av vid sådana här upphandlingar, förklarar Hans.

Forts nästa sida

Baktalad president?

En bild säger mer än tusen ord, det vet alla.

Men ett ord kan också säga mer än tju-siga bilder... i varje fall om ordet är ett namn på en bildfil i en tidnings webbupplaga.

I svenska kvällstidningar har det hänt flera gånger.

Känt folk som betett sig illa hamnar ofta på bild – i tidningen är bilden vanligtvis hänsynsfullt retuscherad, så att ingen ska ha en chans att känna igen den kända.

Så långt är allt gott och väl, men om kvällstidningen råkar döpa bildfilen, så att det med ett enkelt högerklick syns vad personen heter – då är det snarare hänsynslöst.

Det är inte bara svenska tidningar som gör sådana fadäser i sina webbupplagor.

Även stora drakar som CNN kan fela. Det vet bl a presidentparet George och Laura Bush.

En gång visade CNN:s webbupplaga en bild på paret med filnamnet: asshole.jpg

Trots att flinka fingrar snabbt gav bildfilen ett annat namn, lyckades andra surfare bevara fadäsen åt eftervärlden, se http://img113.exs.cx/img113/6613/cnn_hates_bush1.png

Gissningsvis är presidenten måttlig road av sådana historiska dokument.

LF

SUNET har också ett starkt krav på sig från högskolor och universitet att hålla kostnaderna för nästa generations universitetsdatornät nere.

– Många tycker sig redan vid finansieringen av GigaSunet ha passerat den ekonomiska smärtgränsen. Nästa universitetsdatornät måste kort sagt kosta mindre – på något annat sätt kan jag inte tolka de reaktioner som nått mig, förklarar Mille Millnert.

Inte förrän upphandlingen av OptoSunet-utrustningen är avslutad och utvärderad, vet vi vilka belopp det kommer att handla om i framtiden.

Redan nu vet vi dock att GigaSunet säger tack och adjö i årsskiftet 2006-2007.

Landets högskolor och universitet vill säkert långt dessförinnan veta vad som komma skall...

Alla kan inte bli nöjda

Mille Millnert påpekar att upphandlingen görs enligt de riktlinjer som drogs upp av den s k framtidsutredningen.

– Vi har tagit till oss framtidsgruppens rekommendationer och vi har tagit del av de synpunkter som högskolornas företrädare framfört i sina remissvar, säger Mille.

– En och annan kritisk röst, har väl också hört av sig, påpekar Sunetten.

– Visst är det så. Och vi tar kritiken till oss. Mycket av den kritik som framförts mot framtidsplanerna, har också framförts av enskilda personer. Vi lyssnar även på dem, men som organisation kan vi inte föra dialoger med enskilda högskolepersoner. Vi samtalar med universitets- och högskoleledningarna, och jag tycker mig märka att den dialogen fungerar mycket bra, säger Mille.

Han berättar också att styrelsen för högskoleförbundet SUHF informerades om SUNET:s planer redan på försommaren.

– Av dem fick vi ett mycket starkt stöd. Högskoleförbundet ser uppenbarligen många förtjänster med SUNET. SUHF tycker att SUNET ska ligga i utvecklingens framkant. Vårt nät ska – enligt deras sätt att se – erbjuda kommunikationsmöjligheter med helt andra kvalitetskrav än de krav som kommersiella aktörer har på sig, konstaterar Mille.

Vilka förutsättningar nästa universitetsdatornät än får, lever inte Mille Millnert i någon utopisk drömvärld med enbart nöjda högskolor och universitet.

– Olika högskolor har olika kommunikationsbehov och vitt skilda ekonomiska förutsättningar. I den väsensilda verkligheten har vi inom SUNET ett uppdrag av staten att skapa ett väl fungerande, gemensamt nät. För det har vi på senare år fått omkring 40 miljoner kronor per år av staten. Den summan täcker inte på långa vägar våra kostnader. Därför tvingas vi också i fortsättningen ta ut avgifter från anslutna högskolor och universitet...

Mille Millnert har en känsla av att det är avgifterna till SUNET, snarare än själva SUNET som bekymrar högskolorna.

– Hade staten stått för hela SUNET-kalaset, hade knappast några högskolor klagat på nätets kapacitet, förmodar Mille.

Han klär också sina tankar i ord, när han med en försiktig titt i kristallkulan konstaterar:

– SUNET-styrelsen kan inte göra alla nöjda – men vi kanske kan göra alla lika missnöjda!

Det sägs med glimten i ögat av en nöjd ordförande. **LF**

SUNETTEN

September 2005

Sunetten är ett nyhetsblad som vänder sig till nyttjarna av det svenska universitetsdatornätet SUNET.

Nästa nummer beräknas komma ut i slutet av oktober.

Ansvarig utgivare:

Hans Wallberg, utvecklingsansvarig för SUNET och datachef vid Umeå universitets datacentral UMDAC.

Redaktör:

Lennart Forsberg, SUNET-informatör som också är placerad vid UMDAC.

Adress:

Sunetten
UMDAC
901 87 UMEÅ

Telefon:

090 - 786 69 69

Telefax:

090 - 786 67 62

E-post:

Sunet@umdac.umu.se

Webbplats:

<http://www.sunet.se>

Abonnemang och avbokning av abonnemang:

Sunet@umdac.umu.se

Tryck:

Detta nummer av Sunetten trycks på Nyheternas Tryckeri i Umeå. Upplagan är för närvarande 8.000 exemplar.

Originalen har producerats på en Power Mac G4 med programmet InDesign. Ej signerade artiklar svarar redaktören för.

Stor samsyn om SUNET:s framtid

Många högskolor och universitet har synpunkter på SUNET:s framtid.

Hela 28 högskolor kommentera framtidsutredningen.

De flesta högskolorna sa sig i sina remissvar vara nöjda med framtidsgruppens rapport.

Ett universitetsdatornät uppbyggt som ett basnät med möjlighet att skaffa sig (och själv betala för) sina särskilda kommunikationsbehov, tilltalar också många högskolor.

En enig remissopinion anser också att studentbostäder inte ska ingå i det framtida basnätet.

Framtidsgruppens förslag att SUNET bör försöka utforma en ny finansieringsmodell, stöds av flertalet högskolor.

Ifinansieringsfrågan har Örebro universitet en avvikande uppfattning. De vill kunna välja mellan olika anslutningshastigheter, som i sin tur ska påverka debiteringen.

Göteborgs universitet vill att avgiften för bastjänsten skall styras av kapacitetsutnyttjandet. Även Karlstads universitet vill ha en finansieringsmodell som är anpassad till utnyttjandegraden. SLU vill ha ett baspris för en viss kapacitetsnivå

plus en rörlig del, som baseras på antalet användare – dvs. studenter och anställda.

Flera högskolor framhåller att ett ändrat finansieringssystem måste leda till en sänkning av det egna lärosätets SUNET-utgifter.

Några remissinstanser har haft synpunkter på SUNET:s organisation. Linköpings universitet tycker att den nuvarande organisationen är teknokratisk och vill därför inrätta ett mer strategiskt Utvecklingsråd.

Stockholms universitet vill å sin sida i stället bredda den nuvarande styrelsen så att det inom den också finns tekniska experter.

Vetenskapsrådets roll som huvudman för SUNET tycks alla högskolor vara nöjda med.

Här hittar du remissvaren:
<http://basun.sunet.se/Dokumentation/Remissvar/>

SUNET:s svarssammanställning:
<http://basun.sunet.se/aktuellt/Synpunkter.pdf>

SUNET Forum före jul...

Även i år kommer det att arrangeras ett SUNET Forum – vid SUNET-styrelsens september-sammanträde beslutades att årets forum ska äga rum på Arlanda den 19 december.

Tanken är att företrädare för högskolornas lednings- och IT-funktioner då ska ges tillfälle att diskutera aktuella SUNET-frågor. Just i år – med tanke på uppgraderingen av GigaSunet till

OptoSunet – finns det förmodligen en del att prata om.

– Men varför så sent som den 19 december?

– Vi har lovat våra uppdragsgivare att arrangera ett SUNET Forum varje år. Det löftet vill vi hålla, trots att allt engagemang kring framtidsfrågorna medfört att vi inte hunnit planera in forumet vid en tidigare tidpunkt, säger Hans Wallberg.

SUNET och SLU i samtal

SLU är en av de högskolor som markerat mest kraftfullt mot de kostnader, som en anslutning till SUNET idag för med sig.

SLU:s missnöje med de ekonomiska konsekvenserna avspeglar sig också i deras remissvar på framtidsutredningen, där SLU bl a bedömer det ”inte ansvarsfullt eller rimligt att i ett framtida SUNET binda sig ekonomiskt på nuvarande höga kostnadsnivå för en period på 8-10 år”.

SLU har även, i annan korrespondens med SUNET, framfört att de kan komma att lämna SUNET för att istället skaffa sig billigare Internet-anslutning på den kommersiella marknaden.

SUNET har med anledning av signalerna från SLU tagit initiativ till samtal mellan SUNET och ledningen för med SLU.

– SLU skiljer sig i många avseenden från andra högskolor. Just därför måste vi sätta oss ner vid samma bord och försöka reda ut den problematik som finns, säger SUNET-ordföranden Mille Millnert.

Många orter

SLU skiljer sig från många andra högskolor i så motto att de har verksamheter på 27 orter, utspridda från Norrbotten i norr till Skåne i söder.

Huvuddelen av verksamheten är förlagd till orterna Alnarp, Skara, Umeå och Uppsala.

Lantbruksuniversitetet ligger inte heller under utbildningsdepartementet. SLU har sin organisatoriska hemvist under jordbruksdepartementet.

– Mobiliteten viktig under de närmaste åren

Landets studerande är flitiga användare av universitetsdatornätet.

När GigaSunet om ett drygt år ersätts av OptoSunet lär det även få konsekvenser för våra högskolestuderande.

Mycket tyder på att de högskolor som då ansluter sina studentbostäder till OptoSunet, får betala mer för sin anslutning än de högskolor som överlämnar studentbostäderna åt berörda fastighetsbolag.

Om det – och om andra studentfrågor – har Sunetten pratat med Benny Stridsberg, en av två studeranderepresentanter i SUNET-styrelsen.

Benny Stridsberg är inne på sin andra mandatperiod i SUNET-styrelsen. När SFS utsåg honom till sin studeranderepresentant var han inne i slutspurten på sina civilingenjörsstudier vid Chalmers. Nu fördjupar han sitt kunnande på Mittuniversitet, tanken är att det ska resultera i en examen som civilekonom.

I egenskap av styrelseledamot i SUNET har Benny bl a deltagit i arbetet med framtidsutredningen, vars idéer gjort många avtryck på den nu inledda uppgraderingen av universitetsdatornätet.

– Som studeranderepresentant företräder jag ett stort kollektiv. Jag ser det som min uppgift att studerandeperspektivet inte blir bortglömt i SUNET-sammanhang, förklarar Benny.

När uppgraderingen av nätet och finansieringen av SUNET förs på tal, hamnar studenterna ofta i fokus.

– Det är sant. Och det låter ofta som om studenterna är ett problem, snarare än en tillgång, konstaterar Benny.

– En del högskolor får det att låta som om vi som pluggar använder nätet för mycket och på fel sätt. Sanningen är snarare att det inte finns några undersökningar som tyder på att vi studenter driver upp kostnaderna för SUNET, fortsätter han.

Benny har noterat att SUNET:s användarstudier visar att högskoleanställda i huvudsak använder nätet på dagtid, medan de som studerar hellre kopplar upp sig på kvällar och nätter.

– De anställda har sin arbetsplats på högskolan, studentens arbetsplats är den egna bostaden. Det är vår

Benny Stridsberg bevakar studenternas intressen i SUNET-sammanhang.

arbetsplats, där jobbar vi när vi inte sitter på föreläsningar, konstaterar Benny.

Komplement

Han ser de skiftande nätvanorna hos anställda och studenter som idealiska komplement. När de anställda går hem för dagen tar de studerande vid – belastningen av nätet blir på så sätt jämnare över dygnet.

Att döma av framtidsutredningen kommer dock de högskolor som ansluter sina studentbostäder till universitetsdatornätet att få betala en högre avgift till SUNET.

Det gillar inte Benny:

– Jag har markerat min åsikt, men min röst är knappast så stark att högskolor och universitet ändrar sina egna uppfattningar.

Benny tycker sig ha noterat att många högskoleledningar idag glömmer bort att se sina studenter som en del av ett kundperspektiv.

– Med ett tydligare kundperspektiv, skulle det nog arbetas hårdare för att ge de studerande en riktigt bra studiemiljö, säger Benny och fortsätter:

– Nu verkar det bara vara högskolornas dåliga ekonomi som sätter agendan och då hamnar studenternas situation lätt i kläm.

Benny tycker inte att högskolornas kärva ekonomi rättfärdigar

att de låter studenterna ta på sig kostnader för sådant som egentligen borde vara kostnadsfritt i en god studiemiljö:

– Blir studentlivet ännu dyrare, drabbar det framför allt de studentgrupper som är minst motiverade att använda Internet. Om nätet blir en kostnad istället för en kunskapskälla, är det ett enkelt val att tacka nej till kostnaden, spekulerar Benny.

Få missköter sig

Ofta låter det som om ekonomiska orsaker tvingar högskolor och universitet att dra in på studenternas möjligheter att ansluta sig till nätet från sina studentbostäder.

Benny tror för egen del att huvudskälet är ett annat:

– Det fåtal studenter – och lärare med för den delen – som misskött sig och använt nätet i strid mot gällande regler, har gett högskolorna något av ett alibi för att spara pengar och samtidigt bli av med några bekymmer genom att inte ansluta en enda studentbostad.

En stor majoritet utestängs på grund av att ett litet antal ansvarslösa...

– Vad kan ni i styrelsen då göra för att få högskolornas avgifter till SUNET att hamnar på rimligare nivåer, undrar Sunetten.

– Det är en svår fråga, där det enda svaret kanske finns på utbildningsdepartementet... men så länge staten inte står för hela SUNET-kostnaden gäller det att försöka spara på andra håll och kanter.

Benny tror att högskolorna skulle kunna tjäna några kronor på att konkurrensutsätta flera av de tjänster som tillhandahålls.

– Jag tror också att högskolor och universitet skulle kunna minska sina totalkostnader genom att samarbeta mera kring olika IT-lösningar.

Benny nämner som exempel e-posten, serverdriften, licenserna och – sist men inte minst – studentportalerna.

– Varje enskild högskola verkar se en ära i att lägga ner massor med pengar och energi på att skapa en egen studentportal. Jag tycker det är slöseri med statens resurser att inte kunna samordna sig i sådana sammanhang, menar Benny.

Mera mobilitet

Benny tycker att SUNET de närmaste åren borde lägga ner en hel del krut på olika mobilitetsfrågor.

– SUNET borde vara lika lätt-tillgängligt som dagens GSM-nät. Det skulle även kunna utvecklas nya användbara tjänster för studerande – kanske med SMS? – så att de snabbt får veta när föreläsningar är inställda eller flyttade, resonerar Benny.

Han efterlyser också fler datorarbetsplatser på högskolorna.

– Vi som pluggar leversnålt. Alla har inte en dator med uppkoppling hemma – då måste de ges bra förutsättningar på högskolan så att vi kan bedriva effektiva studier.

Inte ensam

Benny är inte den ende som driver studentfrågor i SUNET-styrelsen. Där sitter även Johan Sigholm på ett annat SFS-mandat.

– Jag tycker att hela SUNET-styrelsen har ett gott öga till oss studenter – samma studentpositiva anda tror jag inte man hittar på alla högskolor och universitet, säger Benny.

Bland ledamöterna i SUNET-styrelsen finns för övrigt också Bennys handledare från tiden på Chalmers.

– Det var när jag läste en kurs i Internet-teknik för Sven Tafvelin, som jag första gången hörde talas om SUNET, erinrar sig Benny.

Dagens normalstudent är knappast lika välinformerad.

– De vet inte heller vem som levererar el till högskolan. De nöjer sig med att alla nödvändiga nät fungerar bra, avslutar han.

LF

Ny sökmotor från Linköping

Den digitala bildtekniken ger nya möjligheter att lagra bilder. Men i takt med att samlingen växer blir det allt svårare att hitta den bild man söker.

Forskare vid Linköpings universitet har därför tagit fram en ny typ av sökmotor – Imbrowse – som arbetar med det visuella bildinnehållet i stället för med beskrivande nyckelord.

Imbrowse har utvecklats av Thanh Hai Bui och Reiner Lenz i samarbete med bildbyrån Matton.

Imbrowse används nu för att söka i en databas med 754000 bilder.

De flesta av dagens sökmotorer fungerar i princip som Google.

De går igenom alla tillgängliga sidor och texter, i första hand de nyckelord som finns angivna till varje bild.

Imbrowse arbetar i stället med visuella kännetecken.

Utgångspunkten i söknin-gen kan vara en bild som hämtats någonstans på webben. I stället för ett sökord skriver man in bildens webbadress och väljer mellan sex olika sökkriterier.

Sökmotorn levererar då ett antal bilder som motsvarar den ursprungliga i färg, form eller ytor – eller olika kombinationer av dem.

Imbrowse hjälper på så sätt användarna att snabbt navigera genom stora bilddatabaser.

Än så länge kan bara enkla egenskaper användas, men i kommande versioner ska visuella och nyckelordsbaserade metoder kunna kombineras.

Imbrowse kan testas på:

<http://www.itn.liu.se/media/vinnova/cse.php> eller

<http://media-vibrance.itn.liu.se/vinnova/cse.php>

Bloggar berör många

Det snackas mycket om bloggar nu för tiden.

Har man ingen blogg, har man i alla fall åsikter om bloggandet, tycks det...

– Ett annat ord för ordbajs, sa Kerstin Hallert i Gomorron Sverige.

– Jag bloggar alltså är jag, kan tyckas vara en medie-stressad generations snabba filosofi för att kunna softa runt i underkläder hemma framför datorn och i direktsändning slentrianexponera sina egon via stajlade nätdagböcker, har Stefan Thungren konstaterat i Svenska Dagbladet.

– En blogg är en personlig, öppen dagbok på webben, förklarar Nationalencyklopedins lite torrt.

– Många av mina vänner spyrr när de hör ordet blogg, de tycker att det bara är högfärdiga, urtråkiga och idiotiska typer som skriver blogg, och snart håller jag med om det. Jag ska nog börja säga "min hemsida med inlägg i kronologisk ordning med permalänkar och möjlighet till RSS-syndikation" istället, formulerar sig Supermumin i en egen blogg.

– Bloggningen av idag innebär att initiativrika navelskådare lyfter på tröjan, drar ner brallorna och låter en till största delen osynlig publik skåda navelns hemligheter, skriver Lotten Bergman på Bloggportalen.se

Med bloggandet har vi också fått många nya ord: bloggofär, blogggift, bloggångest, bloggoholic, bloggarmässig. Risk finns att vi så småningom blir bloggtrötta... **LF**

PS. Google erbjuder numera en blogginriktad sökfunktion: <http://blogsearch.google.com/>

Alla bloggar, men jag kan inte...

” Det snackas mycket om bloggar nu för tiden – det låter så självklart och enkelt.

Sunetten skulle väl kunna tipsa en okunnig hur man gör när man startar en blogg!?

SUNETTENS FRÅGE LÅDA

Svar: Bloggandet sprider sig som en farsot över världen. Bloggsökmotorn Technorati (www.technorati.com), håller när detta skrivs koll på över 17 miljoner bloggar. När detta läses har många fler bloggar startats. Varje halvår fördubblas antalet bloggar i världen.

Så visst är det vara på sin plats att berätta hur man startar en blogg. För att lära sig själv, startade Sunettens redaktör en egen blogg!

Han hade noterat att Carl Bildts omskrivna blogg hade en adress som slutade på blogspot.com.

– Så jag börjar med att ta mig till www.blogspot.com, tänkte redaktören och hamnade raskt hos den kostnadsfria bloggtjänsten www.blogger.com

Med hjälp av den är det mycket lätt att skapa en blogg.

• Först skaffar man sig ett konto, vilket är lika lätt som att skaffa sig ett Yahoo- eller Hotmail-konto.

• Sedan ger man sin blogg ett namn. Det var svårt för Sunettens redaktör,

som just då inte hade en aning om vad han skulle kunna blogga om. För dig som vet vilka budskap du vill sprida i cyberrymden, är det säkert mycket lättare att finna ett passande bloggnamn.

• Därefter ges du av Blogger möjlighet att välja mellan ett antal grundlayouter för din blogg. Sunettens redaktör gjorde det enkelt för sig och valde den modell som Blogger visade upp allra först.

• Därefter är det bara att börja blogga! Tillgång till din egen blogg skaffar du dig via det användarnamn och det lösenord som Blogger vill ha.

Skulle du efter att ha bloggat ett tag, inte riktigt vara nöjd med bloggans utseende, finns det naturligtvis möjligheter att justera inställningarna och ge bloggen en mer personlig prägel än den som Blogger erbjuder i sitt standardutförande.

Om du sitter vid en PC kan du sköta din blogg från snart sagt vilken webbläsare som helst.

Du som sitter vid en Mac kommer inte så långt med webbläsaren Safari. Fler valmöjligheter får Mac-användarna om det bloggar med hjälp av Netscape.

Den blogg som Sunettens redaktör skapade i sin egen vetgirighet hittar du här: <http://www.somsagtvar.blogspot.com>

Förutom via Blogger finns det många andra möjligheter att ta sig ut i bloggofären (det heter faktiskt så!)

Du som inte har en susning kan ta dig till det interaktiva uppslagsverket Susning (<http://susning.nu/Blogg>), där finns andra lärorika länkar.

Bloggportalen (<http://www.bloggportalen.se>) förtecknar många svenska bloggar.

Intressant kan också <http://intressant.se/> vara för de bloggintresserade.

SUNET ska utvärderas

Vetenskapsrådet har på nytt uttryckt sin vilja att få utvärdera SUNET – och SUNET ser naturligtvis positivt på initiativet. Det gjorde SUNET även för ett par år sedan, då en utvärdering först fördes på tal.

Tanken är att utvärderingen ska göras av internationella experter. För att underlätta deras arbete kommer SUNET att låta översätta ett antal dokument (bland annat framtidsgruppens rapport) till engelska.

Vid SUNET-styrelsens septembersammanträde framkom det även att den schweiziska motsvarigheten till SUNET – SWITCH – redan har genomfört en utvärdering, liknande den som Vetenskapsrådet nu avser att göra.

TREFpunkter landet runt

Höstens TREFpunkt – i anslutning till SUSEC – arrangeras som bekant vid Örebro universitet den 11 till 13 oktober.

Och fortsättning följer...

Vårterminen 2006 håller högskolan i Kalmar i teknikerträffen

Höstterminen samma år är det Umeå universitets tur att bjuda in till TREFpunkt.

IT och juridik

Jacob Palme vid datavetenskap på Stockholms universitet har startat en diskussionslista under rubriken ”IT och juridik”.

För att få ta del av den listan måste man vara medlem i någon av följande organisationer:

- Svenska föreningen för ADB och juridik
- Internet society (ISOC)
- Swedish Network Users Society (SNUS)

Du som vill gå med i listan kan anmäla dig via webbsidan: <http://lists.dsv.su.se/cgi-bin/mailman/listinfo/it-och-juridik>

Få störningar andra kvartalet

I väntan på att det tredje kvartalet snart är gånget, noterar vi att det andra kvartalet 2005 var det mest störningsfria kvartalet sedan starten av GigaSunet.

Några kommentarer kring de störningar som trots allt förekom under tremånadersperioden:

- Förbindelsen Halmstad-Malmö drabbades av sex fel under kvartalet (42 minuter totalt). Det kan ha varit följdverkningar av stormen Gudrun.

- Det längsta avbrottet (7,5 timmar) drabbade förbindelsen Kalmar-Ronneby på en avgrävd kabel i Nättraby.

- Fel på leverantörens transmissionsutrustning i Borås orsakade stopp på förbindelserna Borås-Göteborg och Borås-Jönköping den 30 april. Totalt varade avbrottet 6,5 timmar.

Trots avbrotten har GigaSunet, tack vare redundansen i universitetsdatornätet, hela tiden varit i drift.

Fortsatt ökning

SUNET:s trafikstatistik visar en viss återhämtning efter semes-

trarna (trafikstatistiken studeras enklast från <http://basun.sunet.se/trafikstat/>)

Totaltrafiken under augusti i år ligger på ungefär samma nivå som under augusti 2004.

En tillbakablick över den senaste tolv månadersperioden visar att ökningstakten för närvarande ligger på en 10-procentig nivå.

Som vanligt är det Luleå tekniska universitet som är trafikintensivast, med en topptrafik på drygt 800 Mbit/s under augusti. Därefter följer Umeå universitet och KTH med en topptrafik under samma månad på ungefär 700 Mbit/s.

Även Linköpings universitet har en förhållandevis hög topptrafik – trots att studentbostäderna i Linköping numera är frikopplade från SUNET. Under augusti toppade Linköping med lite drygt 500 Mbit/s.

Av de större lärosätena finns Stockholms universitet och Karolinska institutet bland småförbrukarna. Deras topptrafik på drygt 100 Mbit/s gör att de i SUNET-statistiken hamnar efter högskolorna i Mälardalen och Dalarna.

Lappat och klart

En same som skrev sig i Lima,
en ny tid nu tycker sig tima.
Inga lappar han ser,
men det skrivs desto mer
i bloggar som sägs vara prima.

LF

SUNET/UMDAC

Umeå universitet

S - 901 87 Umeå

Lite av varje från webben

Varsågod! Här kommer som vanligt ett axplock med webblänkar från när och fjärran:

Gräv där du står

<http://www.digtootherside.cjb.net/>

För dig som vill veta var någonstans du kommer ut om du gräver ett hål genom jordklotet.

Spelbåla

<http://lightforce.freestuff.gr/>
Massor med enkla gratis spel.

Chalmers-robot

<http://www.etek.chalmers.se/~almir/>
Filmen visar en robot med oanande egenskaper.

Sant eller falskt?

http://urbanlegends.about.com/library/bl_image_quiz.htm
Är bilderna äkta, eller är de preparerade?

Om vi vore 100

http://www.luccaco.com/miniatureearth/miniature_earth.htm
Om världen bara bestod av hundra personer, skulle vi kunna få oss en tankeställare.

Hemska hemsidor

<http://www.hemskahemsidor.se/>
Recenserar hemsidor – utan att föregå med gott exempel.

Bloggar

<http://www.bloggportalen.se>
Massor med svenska bloggar.

Historiska röster

<http://www.historychannel.com/broadband/>
Ett arkiv med historiska röster.

SUNET & SÅNT

Vissa meningar ska man akta sig för.

Dit hör de förutfattade.

Sådana meningar kan man inte ens påstå att man förut fattade...

Det är inget fel i det. För fel gör vi alla, det är inte bara violinister som tycker det är mänskligt att fela.

Jag minns första gången jag hörde talas om Da Vinci-koden, det var på ett möte med nätverkstekniker.

– Det är säkert något nytt programspråk, tänkte jag och nickade instämmande... övertygad som jag var att nätverkstekniker endast läser e-post, manualer och tickets.

Så fel jag hade.

Och så fel jag har haft.

För 15 år sedan trodde jag att Internet och Ethernet var samma sak. På den tiden tyckte jag också att många sörlänningar hade en ovanligt grötig dialekt, när de talade om Internet...

Men det var ju bara jag som höll mig inom min vanliga felmarginal.

Det gjorde jag även när jag första gången hörde talas om Mujen. Det lät som om det var en mycket avancerad digital manick på datorcentralen, en manick långt bortom min intellektuella kapacitet.

Mitt förstånd insåg inte att det var ett missförstånd...

Mujen visade sig nämligen vara smeknamnet på datorcentralens bil – med bokstäverna MUJ på registreringsplåten.

Sådana stunder är det skönt att inte vara ensam. För alla är vi naturligtvis okunniga, om än på olika områden.

Jag minns första gången jag hörde talas om Skype – det var också på ett möte med nätverkstekniker. Jag som låtit mig imponeras av Skype, fick då veta att jag var vilseförd.

Skype skulle man inte ta på allvar. Fastän det var IP-telefoni var det ändå inte riktigt på riktigt, tyckte jag mig förstå.

Nu har Skype sålts för 19 miljarder kronor. Riktigt bra betalt för att inte vara riktigt på riktigt...

– Det var i det förra årtusendet man betalade för att tala i telefon, sa en av upphovsmännen bakom Skype, Niklas Zennström, i samband med köpet.

Med 19 miljarder på fickan har han råd att låta generös.

För några veckor sedan lät också en annan IT-ikon höra av sig i media. Johan Stael von Holstein hävdade att den omtalade Bubblan aldrig funnits.

Han lät inte efterklok.

Han har säkert aldrig felat... och han har säkert aldrig behövt söka tröst i min hemvävda paroll: Att tänka rätt är stort, att rätta ett fel är större.

Lennart Forsberg

Arkivbesökare fyllde SUNET-förbindelse

Trafiken i GigaSunet ökar inte i samma takt som tidigare.

– Totaltrafiken under september ligger i nivå med fjolårssiffrorna, andra månader under året har vi haft en tioprocentig ökning, berättade Hans Wallberg vid den nyligen avslutade teknikerträffen i Örebro.

Om några veckor publiceras oktober månads trafikstatistik, då lär vi få veta om GigaSunet-trafiken har återhämtat sig – eller om den är på väg in i en vikande trend?

I oktober månads statistik lär också Umeå-trafiken under den 13

oktober ha gjort vissa avtryck. Då fylldes nämligen hela GigaSunet-förbindelsen till Umeå universitet.

Det var datorföreningens ftp-arkiv som hade dragningskraft den dagen.

Arkivet, som specialiserat sig på att tillhandahålla Linux-material, fick många samtidiga besökare från hela världen.

Det medförde även att belastningen på förbindelsen över Atlanten ökade.

Oron att det kunde vara någon form av hacker-attack visade sig dock vara obefogad.

Det var bara en ny release från Ubuntu som fick Linux-entusiaster att söka sig till datorföreningen vid Umeå universitet.

Då gjorde GigaSunet-förbindelsen rätt för sig till 100 procent.

Google bor i Kalmar

Sökmotorer kan användas till mycket.

De kan t o m ge namn åt nyfödda.

I Kalmar finns en liten krabat som döpts till Oliver Christian Google!

Så kan det gå, om man har en pappa som intresserar sig för sökmotoroptimering.

– När Googles vice VD i Europa talade på en konferens i London, berättade jag att min grabb skulle döpas till Google, säger pappan Elias Kai.

Det gav upphov till många skratt, de flesta trodde nog att det var ett skämt.

Familjen Kai säger sig också ha valt namnet efter det matematiska begreppet googol, som består av siffran 1 följt av 100 nollor.

– Vi hoppas vår son får många vänner, säger de stolta föräldrarna.

Att de tänker ge datorn och nätet stort utrymme i den nyföddes liv råder det ingen tvekan om.

Föräldrarna har redan gett Google en webbplats: <http://www.google-kai.com/>

När grabben växer upp och kan prata med sina kompisar är det lätt att föreställa sig följande dialog:

– Har du någon hemsida, Google?

– Yahoo.

LF

GEANT2 lyser upp Europa

Kapaciteten på världens datornät blir allt bättre.

Det är inte bara inom SUNET det funderas på uppgraderingar...

Liknande tankegångar finns på många håll i Europa – och i Europa finns som bekant GEANT2.

De europeiska forskningsnätet GEANT2 invigdes med pompa och ståt (och en nöjd EU-kommissionär) i början av juni i år – men det är först i höst som trafiken börjar komma i gång på allvar.

GEANT2 är ett nät vars namn lätt för tankarna till det amerikanska initiativet Internet2 – men då för tankarna fel!

Internet2 en sammanslutning med några utvalda amerikanska universitet, som funderar på hur nästa generations Internet ska byggas.

GEANT2 har redan byggt nästa generations nät!

Högskolor och universitet i 34 europeiska länder är anslutna till GEANT2.

Nätet är byggt som ett s k hybridnät med svart fiberoptik och goda kommunikationsmöjligheter från ände-till-ände – samma tankegångar som de som nu finns inom SUNET, med andra ord.

GEANT2 är långt ifrån gratis. Kostnaden för det nya nätet – som ska hållas i drift under tre år – lär uppgå till närmare 200 miljoner euro!

Hälften av kostnaderna står EU för, den andra hälften bidrar de anslutna ländernas nationella nät med.

I det sammanhanget betraktas de nordiska länderna – med sitt NORDUnet – som ett stort europeiskt land.

Den samsynen är ekonomiskt fördelaktig för alla nordiska länder.

– Med GEANT2 har Europa idag ett datornät med mycket hög kapacitet. Nu är det upp till universiteten i Europa att ta till sig nätets möjligheter, sa Dale Robertson, som arbetar med information inom GEANT2 vid en konferens i Tartu, Estland.

– EU ser positivt på GEANT2, men om den positiva inställningen ska hålla i sig, måste vi som arbetar med nätet också få forskarsamhället att upptäcka de möjligheter som nätet ger, fortsatte hon.

Robertson betonade särskild behovet av information till dem som i England brukar kalla "non vanilla users".

– Det behövs många goda exempel. Forskare med behov av stor bandbredd måste få veta att GEANT2 finns!

De som arbetar med GEANT2 har på sitt eget sätt redan bidragit med goda exempel i en sevärd film, som berättar om nätets möjligheter.

Du som vill se den filmen kan göra det från: <http://www.geant2.net/server/show/nav.1368>

SUNETTEN

Oktober 2005

Sunetten är ett nyhetsblad som vänder sig till nyttjarna av det svenska universitetsdatornätet SUNET.

Nästa nummer beräknas komma ut i slutet av december.

Ansvarig utgivare:

Hans Wallberg, utvecklingsansvarig för SUNET och datachef vid Umeå universitets datacentral UMDAC.

Redaktör:

Lennart Forsberg, SUNET-informatör som också är placerad vid UMDAC.

Adress:

Sunetten
UMDAC
901 87 UMEÅ

Telefon:

090 - 786 69 69

Telefax:

090 - 786 67 62

E-post:

Sunet@umdac.umu.se

Webbplats:

<http://www.sunet.se>

Abonnemang och avbokning av abonnemang:

Sunet@umdac.umu.se

Tryck:

Detta nummer av Sunetten trycks på Originaltryck i Umeå. Upplagan är för närvarande 7.500 exemplar.

Originalen har producerats på en Power Mac G4 med programmet InDesign. Ej signerade artiklar svarar redaktören för.

Infraservice kommer med säkerhet

Säkerheten på nätet är viktig – minst lika viktig som tillgängligheten.

Var än i världen vi befinner oss, vill vi använda datorn för de sysslor vi gör hemmavid.

Det kan låta som en självklarhet... men det är en självklarhet som sätter många nätverksskunnigas skicklighet på prov.

I Internets barndom var alla nöjda med att kunna skicka vykortslänkande e-postbrev till varandra.

Idag är läget annorlunda. Nu kan vi sköta bankaffärer och göra e-affärer på nätet – de gör man inte med vykort!

Även högskolevärlden har fått nya möjligheter.

Antagningssystem, studiedokumentation, lokalbokning och kalendersystem och mycket annat kräver också ett stort mått av säkerhetstänkande.

Många initiativ

Mycket görs också – i världen och i Sverige... ja, även vid svenska högskolor och universitet.

Vid höstens teknikerträff i Örebro talade Torbjörn Wiberg, Umeå universitet, om olika former av elektroniskt identifiering.

– Många kallar det middleware, men jag tycker att infraservice är ett mer passande namn på de frågor jag engagerar mig i, säger Torbjörn.

Infraservice handlar bl a om autentisering och auktorisation.

Man ska på nätet kunna visa att man är den person man utger sig för att vara (autentisering) och man ska ges tillgång till de tjänster man är berättigad till (auktorisering).

För att lyckas med det krävs både teknisk utveckling och samordning, nationellt och internationellt.

Det är inte något som fixas på en kafferast.

När Torbjörn berättar låter det ibland som om vore det utdrag ur en förkortningsordbok...

Svensk skepsis

Eduroam, Codex, SwUPKI, SPoCP och SwAMI är några av de begrepp han bollar med i sin vardag...

Eduroam är ett initiativ som kommit från den europeiska nätorganisationen Terena. Med Eduroam hoppas man kunna skapa förutsättningar för e-mobilitet – man ska kort sagt kunna sköta sina högskolesysslor var i Europa man än befinner sig.

I Sverige har det funnits en del skepsis mot Eduroams säkerhetstänkande. Den skepsisen är också orsak till att Sverige än idag är en vit fläck på Eduroam-kartan, se: <http://www.eduroam.org>

Trots svensk tveksamhet har Eduroam vuxit och blivit något av en global tjänst.

En svensk testnod lär även vara på väg att ansluta sig!

Kanhända blir det möjligt via SwAMI, Swedish Alliance for Middleware Infrastructure.

SwAMI är en nystartad infraserviceorganisation för landets universitet och högskolor. Under SwAMI:s paraply finns även SwUPKI och SPoCP (rutan nedtill förklarar förkortningarna).

SwAMI har målet att skapa "en harmoniserad Infratjänstinфраstruktur i svenska högskolan som stödjer samverkan och integration".

För det syftet har man redan inrättat en ledningsgrupp, en expertgrupp och ett projektkontor.

Finansieringen står de medverkan lärosätena för.

Universiteten betalar 100.000 kronor per år, högskolorna 50.000 kronor per år.

– Ska man nå framgång krävs det att alla parter är beredda att satsa, utan att göra anspråk att få tillbaka några pengar, resonerar Torbjörn.

För sina satsade pengar får högskolorna istället en väl fungerande infraservice som studenter och anställda kan sätta värde på.

Dit hör exempelvis högskolornas nya antagningssystem, NyA.

Det lär komma mera... **LF**

Bokstäver i korta drag

Många förkortningar passerar revy när man talar om infraservice. Några förklarande ord:

Eduroam. Ett europeiskt autentiseringsprojekt som bygger på Radius-servrar, se <http://www.eduroam.org>

SPoCP (uttalas späck-P) står för Simple Policy Control Project. SPoCP är en policyorienterad auktorisationsserver som används av svenska högskolor och universitet, se <http://www.spocp.org/>

SwAMI står för Swedish Alliance for Middleware. Det är en projektorienterad samarbetsorganisation för svenska högskolor, se <http://www.swami.se>

SwUPKI är en PKI för svenska universitet och högskolor där PKI står för Public Key Infrastructure. Det handlar med andra ord om en infrastruktur för distribution av öppna och publika nycklar för kryptering via datornät, se även <http://www.swupki.se/>

NMI står för NSF Middleware Initiative, <http://www.nsf-middleware.org/>

Många likheter mellan näten i Europa

Det är inte bara SUNET som tänker på framtiden...

Flera nationella akademiska datornät runt om i Europa agerar för att få högre kapacitet i sina nationella nät.

Det är m a o inte bara inom SUNET som visionerna finns.

Likheter mellan de europeiska näten är många, men det finns skillnader också...

Avlånga Sverige har inte många likheter med lilleputtlandet Malta. Holland, som i datornätssammanhang ofta framhålls som ett föredöme, har inte heller det så många geografiska likheter med Sverige.

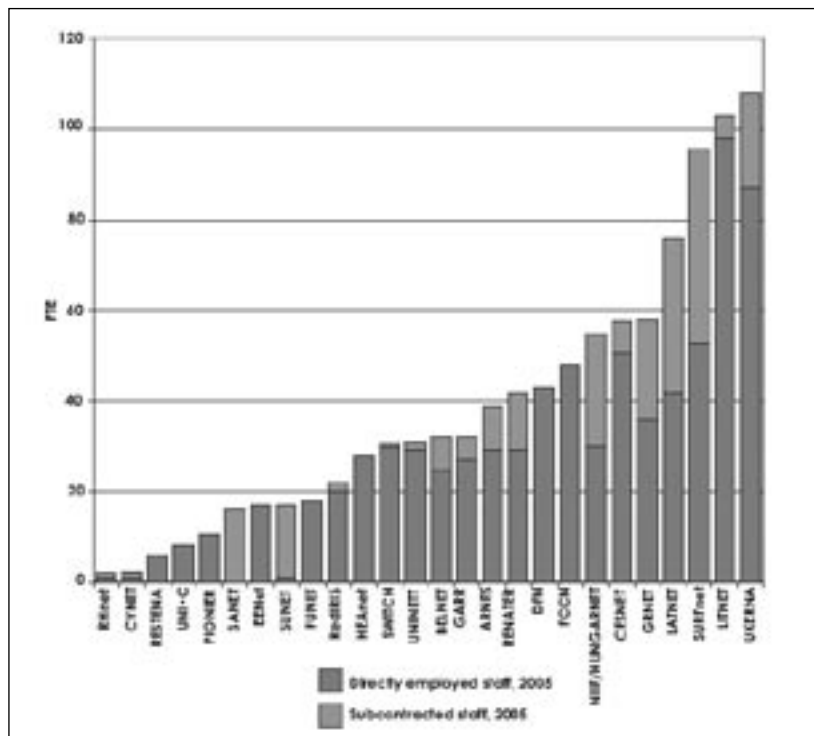
Det rymms 1424 Malta på samma yta som Sveriges och Holland får plats 11 gånger om.

Sådana fakta påverkar också förutsättningarna för att bygga väl fungerande datornät.

I Sverige krävs det avsevärt mycket mera fiber i marken för att få ihop ett nationellt nät.

Våra långa avstånd gör att det dessutom krävs en hel del förstärkningsutrustning längs fibern.

Det är kort och gott både svårare och dyrare att bygga datornät i Sverige.

Jämfört med övriga akademiska nät i Europa är det förhållande vis få som arbetar med det svenska universitetsdatornätet SUNET.

Trots sådana svårigheter har SUNET hävdat sig väl.

– GigaSunet har setts som något av en föredöme i andra länder. Vi har ju t o m slagit några hastighetsrekord över riktigt långa avstånd, konstaterar Hans Wallberg.

Talande statistik

SUNET tål att jämföras med många andra framgångsrika europeiska datornät.

Det framgår bl a av den statistik som den europeiska datornätssorganisationen TERENA regelbundet publicerar i sitt sk kompendium.

SUNET sysselsätter i dagsläget 17 personer. Jämfört med andra länder i Europa är det bara sju nationella datornät som sysselsätter färre personer än SUNET (Island, Cypern, Luxemburg, Danmark, Polen, Slovakien och Estland).

SUNET skiljer sig också från flertalet andra länder i så motto att merparten av dem som arbetar åt

SUNET – 16 personer – gör det utan att ha SUNET som arbetsgivare. De flesta är kontrakterade via sina universitet.

I det avseendet liknar det slovakiska nätet SANET svenska SUNET. SANET har ingen enda anställd, men 16 personer kontrakterade via sina universitet.

I en del länder har den nationella datornätssorganisationen ett direkt arbetsgivaransvar för alla anställda. Så är det i Luxemburg, Danmark, Polen, Estland, Finland, Irland, Tyskland och Portugal.

Flest anställda har UKERNA i England. Den brittiska nätorganisationen har 108 personer anställda eller kontrakterade. Därefter följer LITNET i Litauen med 103 anställda. Holländska SURFnet sysselsätter 96 personer.

Inom SUNET jobbar 11 som tekniker – 65 procent av alla SUNET-engagerade.

Det är en hög andel jämfört med UKERNA, där andelen tekniker bara

är 46 procent. Mer teknikertäta är holländarna. I deras SURFnet klassas 68 personer som tekniker – 71 procent av hela personalstyrkan.

Det statliga stödet

Svenska SUNET finansieras som bekant till 30 procent med stöd från staten över statsbudgeten. Resterande 70 procent bidrar de anslutna organisationerna med.

Landets högskolor och universitet – och för den delen också SUNET-styrelsen – tycker att det statliga stödet borde vara generösare – visionen är att staten och högskolorna borde betala hälften var.

Ute i Europa finns det också akademiska datornät, som har en ännu lägre grad av statlig finansiering.

Det gäller Danmark, Island, Italien, Lettland, Schweiz och Tyskland.

Det finns också många europeiska länder där det statliga stödet är större – till och med större än SUNET:s visionära förhoppningar!

Fjorton nationella, europeiska akademiska datornät finansieras till mer än hälften ur respektive statsbudget.

Det gäller bl a Finland, Frankrike, Grekland, Irland, Portugal, Spanien och England.

I Lettland och Estland är det statliga stödet t o m 100-procentigt.

Skiftande budgetnivåer

På grund av de skiftande ekonomiska förutsättningarna är det inte lätt att göra direkta jämförelser mellan datornätens budgetar.

För vissa sk NREN:s (som står för National Research and Educational Networks) är personalkostnaderna i högsta grad en realitet, för andra – där staten står för merparten av utgiftsbetalningarna

– tycks det som om personalkostnaderna (och även en del andra kostnader) inte alls redovisas i Terenas kompendium.

Tyska Deutsches Forschungnetz, DFN, omsätter mest enligt kompendiet. Det tyska datornätet har en budget på 45 miljoner euro. Därefter följer brittiska UKERNA som budgeterar 42 miljoner euro och holländska SURFnet som går runt på 35 euro.

Fem länder i Europa redovisar större belopp i sin budget än de 17 miljonereuro som SUNET beräknas förbruka under 2005.

Vad får då de nationella datornäten för sina satsade slantar?

Precis som för SUNET med sitt GigaSunet är det Gigabit-kapacitet som gäller för de ambitiösaste datornäten i Europa.

Vid sidan om det akademiska Sverige är det Belgien, Tyskland, Ungern, Holland, Polen, Schweiz och Storbritannien som har den högsta kapaciteten i sina akademiska nät.

Även när det gäller visionerna om framtidens datornät, tycks det som

om SUNET i förberedelserna för OptoSunet – som ska komma efter GigaSunet – håller sig till ett tankesätt som i stor utsträckning delas av de större akademiska näten i Europa.

Enkelt uttryckt är det svartfiber som hör framtiden till – och det med möjlighet att skapa förbindelser med hög kapacitet åt de forskargemenskaper som har behov av sådana under kortare eller längre tidsperioder.

Nästa generations Internetprotokoll, IPv6, sägs också höra framtiden till – men det tycks vara en framtid som med europeiska ögon fortfarande är avlägsen.

I Europa utgör IPv6-trafiken än så länge mindre än 1 procent av den totala trafiken.

Många skolor anslutna

En titt i Terenas kompendium visar också att många nationella nät numera kopplar upp skolor – såväl lågstadier som gymnasier.

De länder som inte kopplar upp gymnasier till det nationella akademiska nätet är i själva verket en liten minoritet – och till den minoriteten hör svenska SUNET.

Andra länder i Europa som inte gör det är Azerbajdzjan, Cypern, Danmark, Finland och Spanien.

Övriga europeiska länder tillåter att gymnasier ansluter sig till det akademiska nätet – därmed inte sagt att alla gymnasier utnyttjar möjligheten.

Det är ”bara” i Grekland, Luxemburg, Portugal och Storbritannien som alla gymnasier är anslutna.

Att ansluta museer och bibliotek till de akademiska näten blir också allt vanligare.

Det som för ett tiotal år sedan betraktades som ett ovanligt svenskt initiativ, har nu efterföljare i hela Europa.

I dagsläget är det bara i Cypern och Portugal, som inte har ett enda museum eller bibliotek är anslutet till sitt akademiska nät.

Terenas kompendium finns i sin helhet på webbplatsen:
<http://www.terena.nl/compendium/2005/toc.html>

LF

Lockande IT-dag i Lund

Lunds universitet har under många år arrangerat en populär sk IT-dag.

Den goda traditionen hålls vid liv även i år.

Den 30 november lockar lundensarna med seminarier och IT-mässa i Kårhuset på John Ericssons väg 3.

Några utdrag ur seminarieprogrammet:

- Microsoft i universitetsvärlden, Peter Kopelman
- Improve Service Quality through ITIL, Don Page
- LDC på språng, Johnny Nilsson
- Stor satsning på IT-infrastruktur, Arne Sundström
- Centralt ansvar för lokala nät, Kjell Gullberg
- Nyheter från upphandlingsgruppen, Martin Reinholtz
- Ring, ring – men vem ska vi slå en signal? Gun Nilsson
- Hur resebyrån kan hitta rätta priset för din resa?
- 29 år telefoni, 36 år Internet samt 7 år med bredband – har vi lärt oss något? Jonas Birgersson

Information om IT-dagen vid Lunds universitet finns givetvis på nätet:
<http://www.ldc.lu.se/itdag/>

Vilken webbläsare?!

” Jag har bara använt mig av med Internet Explorer – och alltid varit nöjd. Men nu verkar många på jobbet bara prata om Firefox.

Vilken webbläsare är egentligen bäst?

SUNETTENS FRÅGE LÅDA

Svar: Vad är bra? Och vad är bäst? Svaret på sådana frågor handlar snarare om tycke och smak, än om kalla fakta...

Sunetten nöjer sig därför med att berätta att webbläsaren Firefox, nu har hämtats i 100 miljoner exemplar (<http://www.mozilla.org/products/firefox/>)

Totalt räknar man med att 45 miljoner använder Firefox som sin webbläsare – många har tillgång till flera datorer att surfa på...

Det är ett bra resultat för en webbläsare, som i höst fyller 1 år.

Ojämförligt störst bland webbläsarna är dock fortfarande Internet Explorer.

En undersökning gjord av Net-Applications i september visar att den procentuella fördelningen mellan olika webbläsare ser ut så här:

• Internet Explorer	86.87 %
• Firefox	7.55 %
• Safari	2.39 %
• Netscape	2.16 %
• Opera	0.51 %
• Andra läsare	0.51 %

Firefox ligger m a o på en klar andraplats, klart före Macintosh-läsaren Safari.

Att därav dra slutsatsen att Firefox är bättre än Safari, låter sig inte göras. Safari har skapats för att användas på Mac-datorer, och det har man gjort så bra att Microsoft inte längre utvecklar Internet Explorer för Mac-användning.

Firefox å sin sida har utvecklats i en testmiljö med 100.000 användare, som var och en på sitt sätt hjälpt till att göra webbläsaren ännu bättre.

Utvecklarna av Firefox hävdar själva att deras webbläsare är säkrare än Internet Explorer, samt att det med Firefox finns större möjligheter att anpassa sin läsare till egna surfbehov.

De som utvecklar Firefox, säger också att deras webbläsare inte kraschar lika ofta som Explorer.

Kanhända delar inte Microsoft den uppfattningen?

Ska man själv skaffa sig en egen uppfattning om vilken webbläsare som verkligen är bäst, gör man nog klokt i att själva prova några olika alternativ.

Det tar visserligen både tid och plats på hårddisken – men det kanske det är värt?!

Höstens IP-telefonidagar

SUNET:s IP-telefonidag är i höst en tvådagarsövning, den 9-10 november.

Första dagen äger rum på Arlanda, där högskolorna bl a får råd och tips hur de med IP-telefoni kan minska sina telefonkostnader.

Andra dagen tillbringas på Stockholms universitet, där deltagande tekniker ges möjlighet att själva konfigurera tjänsten.

Programmet i korthet:

Den 9 november, Arlanda

- 10.00 Inledning,
Hans Wallberg, Sunet
- 10.25 Upphandlingen,
Lena Franzén
- 10.45 Upphandlingen ur ett
nyttoperspektiv,
Johan Högne
- 11.05 Operatörerna
Borderlight och TDC Song
- 13.00 Universitetens och hög-
skolornas framtida telefoni
- 13.20 Telefonkatalogen som kan
ge minskade telefonkost-
nader, PTS
- 14.00 Yxa, Ett Sunet-utvecklat
SIP-system, Fredrik Thulin
- 15.00 Vågar man använda inter-
net för taltrafik, rent juri-
diskt?
- 15.20 Lagar, skillnad e-post/
telefon, Skype, SÄPO

Den 10 november Stockholms universitet

- 9.00 Praktisk tillämpning,
BYTTA, Johan Högne
- 9.45 IP-telefoni – inte bättre
än dess nätstruktur,
KTHNOC
- 11.00 Teknisk beskrivning
av tjänsten, TDC Song
- 11.30 Teknisk beskrivning
av tjänsten, Borderlight
- 13.00 Hands-on!
Praktisk tillämpning

Information från IP-telefonidagarna kommer att publiceras på nätet:
[http://www.it.su.se/
pub/jsp/polopoly.jsp?d=990](http://www.it.su.se/pub/jsp/polopoly.jsp?d=990)

Örebro lockade många, i vår står Kalmar på tur

Höstens TREFpunkt ägde rum vid Örebro universitet – även denna gång i direkt anslutning till säkerhetsorganisationen SUSEC:s höstmöte.

Såväl SUSEC:s möte som TREFpunkt sändes i realtid över nätet. De som inte var uppkopplade då, kommer att kunna studera programmet via webbplatsen: [http://basun.sunet.se/
personer/refgrp.html](http://basun.sunet.se/personer/refgrp.html)

Under Örebro-mötet berättas bl a om SUNET:s och NORDUnets framtidsplaner.

Det var väl skyltat i Örebro. Ett väl tilltaget Träffpunkts-kvarter hade plats för 500!!! Någon krämare syntes dock inte till ... men vad betyder den runda skylten? Visst brukar det vara högt till tak på SUNET-mötena!?

Under TREF-punktsdagarna informerades även om Eduroam. Det gjorde Stefan Winter vid SUNET:s motsvarighet i Luxemburg, RESTENA.

Eduroam är ett Terena-initiativ som ska göra det lättare att röra sig i den europeiska cyber-gemenskapen på ett säkert sätt.

Mer information finns på <http://www.eduroam.org/>

Där kan du se att Sverige än så länge är en av få vita fläckar på Eduroam-kartan.

Vid TREFpunkt informerades även om IP-telefoniprojekten NYTTA och BYTTA.

Deltagarna fick också veta att det som förr var ftp-arkivet numera internationaliserats och fått namnet The SUNET archive.

I år försökte programmarna inom SUNET:s tekniska referensgrupp förnya sig, genom att dessutom erbjuda ett antal så kallade boffar (birds of a feather-sessioner)

Något större intresse för sådana aktiviteter märktes dock inte i Örebro. Exempelvis var ingen enda deltagare intresserad av att diskutera TREF-punkternas framtida utformning!

Skum affär

En skumögd person uti Kalmar
i höstmörkret ofta nu famlar,
för han e-handlat har
sig ett glasögonpar,
men fick inte med några skalmar.

LF

SUNET/UMDAC

Umeå universitet

S - 901 87 Umeå

Lite av varje från webben

**Varsågod! Här kommer
som vanligt ett axplock
med webblänkar från när
och fjärran:**

Vårt svåra språk

<http://www.dn.se/DNet/jsp/polopoly.jsp?d=2213>

Testa dina språkkunskaper i DN:s svåra språkprov.

Världsbilder

<http://www.worldpressphoto.nl/50years/>

Fotografier som skildrar de senaste 50 åren i världen.

Förhistoria

http://www.bbc.co.uk/sn/prehistoric_life/

BBC berättar jordklotets förhistoria.

Jazzhistoria

<http://louisdl.louislibraries.org/JAZ/Pages/home.html>

Jazzens historia som den skildras på Louisiana State Museum.

Las Vegas

<http://www.pbs.org/wgbh/amex/lasvegas/>

En annorlunda historisk betraktelse.

Virtuella Sverige

<http://www.virtualsweden.se/>

Annorlunda fotografier från Sverige – och några andra länder.

Silicon Valley

<http://www.siliconvalleyhistory.org/>

Toppar och dalar i den berömda dalen.

Experimentell formgivning

<http://www.lacma.org/beyondgeometry/>

Formgivning från 30-tal till 70-tal.

SUNET & SÅNT

Jag är avundsjuk.

Inte på Nanne, nänä...

Jag är avundsjuk på de som skriver script, och sedan låter oss som tror att vi har nytta av scripten upptäcka bristerna...

– Det är en betaversion, brukar det heta.

Om det är sant som sägs, att det är av sina miss-tag man lär, borde det vara en minnesbeta-version.

Jag är avundsjuk på alla som jobbar med datorteknik – det är inte klokt vad de låter kloka... jag fattar sällan vad de pratar om.

Jag minns första gången jag hörde talas om "anonym ftp", det lät som om det var en sjukdom.

– Jag har fått en släng av anonym ftp.

Men tider förändras. Även språket kryar på sig.

Nu kallas SUNET:s allt annat än anonyma ftp-arkiv inte ftp-arkiv längre. Nu är det "The SUNET Archive" som gäller.

Det gör mig också avundsjuk.

Är man en hejare på teknikaliteter har man världen för sina fötter.

Hejarna kan snacka engelska och svenska i samma andetag.

De har roaming, quality of service, voice over IP och middleware i sitt svenska ordförråd.

Hejarna kallar sig vanligtvis CEO eller TEO på sina visitkort.

Låter jag avundsjuk? Jag som bara har deo under armarna.

När det är dags för datornättskonferens står hejarna ofta på podiet – och förkortningarna som spön i backen...

Fullblodstekniker kallar för övrigt sällan förkortningar för förkortningar, de talar hellre om akronymer.

Jag som lärt mig mitt ABC, och även har lyssnat på BBC, har mycket att lära innan jag är framme vid RFC.

När powerpointbilderna på datornättskonferensen ömsom är på engelska, ömsom på svenska, kan man vara säker på att en teknikguru har ordet.

Den som sprider sin visdom över världen, har naturligtvis inte tid att omarbete sitt budskap till svensk publik – flighterna över Atlanten har så täta avgångar nu för tiden.

Klart som korsvspad att jag blir imponerad av en sådan nonchalans...

Men jag är förstås bara avundsjuk – för massor av ord är ju redan översatta.

Exempelvis har "end user" blivit "slutanvändare". Det är en sådan jag är... ibland känner jag mig riktigt slut.

Men jag är förstås bara avundsjuk. För jag har ju inte skrivit ett enda script.

Jag har bara skrivit manu-skript. **Lennart Forsberg**

Framtiden avgörs i januari

Upphandlingen av nästa universitetsdatornät pågår för fullt.

Men exakt vad för slags nät det blir som kommer att efterträda GigaSunet vet vi inte förrän i januari.

Då samlas SUNET-styrelsen för att ta ställning till de ekonomiska konsekvenserna av ett nät i stil med det nu skisserade OptoSunet.

Att ett nytt nät kostar pengar, överraskar ingen. Lika självklart är att ingen i dagsläget vågar göra några exakta uppskattningar av kostnaderna för det nya nätet. Först ska alla offerter granskas och utvärderas.

– GigaSunet ska hållas i gång ett år till, men vi måste också förbereda oss för det nät som ska vara i drift från januari 2007. Därför drabbas vi – och högskolorna – av vissa kostnader för dubbla nät under 2006, förklarar Hans Wallberg.

Den ekonomiska verkligheten ventilerades även vid SUNET-styrelsens sammanträde i november.

– Från högskolorna har vi fått klara signaler att nästa nät inte får kosta mer än det nuvarande, det måste SUNET-styrelsen leva upp till. Vår budget måste kort sagt anpassas till högskolornas förväntningar, säger Staffan Sarbäck, vice ordförande i SUNET-styrelsen.

I januari har styrelsen sitt nästa sammanträde. Då tas ytterligare ett steg mot framtidens universitetsdatornät.

Sunet håller till i Klippan

Sunet bor i Klippan. Och inte bara där, Sunet bor även i Bredbyn.

Det får man veta om man letar i hitta.se

Om sanningen ska fram – och det ska den – är det inte SUNET som gett namn åt Sunet.

I förra Sunetten berättade vi om nyfödda gossen Google i Kalmar, som hoppades få många vänner som vuxen.

Hur många vänner skulle man få om man döpte sitt barn efter universitetsdatornätet!?

Då skulle det nog behövas nya sökningar i hitta.se. Där får man t o m träff när man söker efter ”Inga Vänner”.

Skämt åsido... namn och bra kommunikationsmedel ska tas på allvar.

Annars hade aldrig den där flickan som föddes under byggandet av Göta kanal fått namnet Balzara Trollhätte Slussverk.

Hade det inte varit för Baltzar von Platens livsverk, hade inte heller Petronella Göta Kanal tagit plats i den tidens kyrkböcker.

Där fick även Vega Palandra Brusewitz Nordenskiöldiana några rader.

Den lilla flickan råkade komma till världen mitt i jublet efter Vegas hemkomst...

Så varför skulle man inte kunna heta Sunet? **LF**

Forum för högskolor och universitet

Årets SUNET Forum anordnas den 19 december på Arlanda.

Tanken med forumet är – som vanligt – att högskolor och universitet ska få information om aktuella SUNET-initiativ.

Det lär även bli tillfälle för högskolorna att diskutera framtidens universitetsdatornät.

Årets SUNET Forum är tvåspråkigt, förmiddagen hålls på engelska, eftermiddagen på svenska.

Så här ser programmet ut i korta drag:

- 10.00 SUNET – an important research infrastructure
Professor Lars Börjesson, Vetenskapsrådet
- 10.20 The UK E-science Programme
Professor Ron Perrott, Director of the e-Science Centre in Belfast
- 11.15 Optical Network Support of e-Science Projects
- 13.00 SUNET:s framtidsstudie
Professor Bengt Persson, Linköpings universitet och Karolinska Institutet

- 13.30 SUNET-styrelsens hantering av förslaget
Mille Millnert, ordförande i SUNET
- 14.00 Diskussion kring framtidsgruppens förslag
- 15.15 Summering av diskussionen
- 15.30 Vad händer nu?
Hans Wallberg
- 15.50 Avslutning och slutord
Mille Millnert

Hela programmet för SUNET Forum ligger på SUNET:s webbplats, www.sunet.se

Via webbplatsen finns också möjlighet att anmäla sig.

Förutom representanter för högskoleledningarna hoppas SUNET att forumet även ska intressera forskare med särskilda behov av bandbredd.

Med forumet ges en möjlighet att föra en dialog med de ansvariga för SUNET. Det är ett tillfälle att tala om vad man tycker om SUNET:s sätt att sköta sitt uppdrag.

Ju fler deltagare, desto klarare besked till SUNET-styrelsen.

Många deltagare kom till forumet för två år sedan. Då var finansieringen av SUNET en het potatis. Fjolårets forum lockade inte alls lika många...

Hur det bli i år återstår att se. Finansieringen av SUNET är på tapeten även nu. Lägg därtill att universitetsdatornätet är inne i ett intensivt uppgraderingsskede.

Exakt hur framtidens nät kommer att se ut är inte klart när forumet hålls dagarna före jul. Några veckor efter nyår räknar dock SUNET-styrelsen med att det finns tillräckligt med beslutsunderlag för att ta ställning till vad som ska komma efter GigaSunet.

Det nuvarande nätet har gjort sitt den 31 december 2006.

SUNETTEN

December 2005

Sunetten är ett nyhetsblad som vänder sig till nyttjarna av det svenska universitetsdatornätet SUNET.

Nästa nummer beräknas komma ut i februari 2006.

Ansvarig utgivare:

Hans Wallberg, utvecklingsansvarig för SUNET och datachef vid Umeå universitets datacentral UMDAC.

Redaktör:

Lennart Forsberg, SUNET-informatör som också är placerad vid UMDAC.

Adress:

Sunetten
UMDAC
901 87 UMEÅ

Telefon:

090 - 786 69 69

Telefax:

090 - 786 67 62

E-post:

Sunet@umdac.umu.se

Webbplats:

<http://www.sunet.se>

**Abonnemang och
avbokning av abonnemang:**
Sunet@umdac.umu.se

Tryck:

Detta nummer av Sunetten trycks på Original i Umeå. Upplagan är för närvarande 7.500 exemplar.

Originalen har producerats på en Power Mac G4 med programmet InDesign. Ej signerade artiklar svarar redaktören för.

Japaner, japaner, överallt kämpande japaner...

Det är mycket snack om IT-politik. I Sverige är det många som tycker att det snackas för mycket och handlas för lite...

Hur är det i andra länder, kan man undra.

Vid höstens Internet-dagar berättade Sabine Ehlers om sina erfarenheter från Japan.

Sabine har varit teknisk attaché i Tokyo. Hon har även jobbat tio år som IT-analytiker i Asien.

Japan började sin stora IT-satsning 2001. Då satte sig makt-havarna ner och bestämde att Japan skulle vara en av världens ledande IT-nationer 2005.

– Det var ett stort beslut. Före 2001 utvecklades Japan lite vid sidan om västvärldens visionärer. Parallellt med PC-revolution i väst satsade Japan på egna system för sitt eget språk, berättade Sabine.

Först 2001 bytte man spår, då blev även japanerna en del av IT-världen.

På område efter område formulerade regeringsmakten vad den ville åstadkomma med sin IT-politik. Istället för politiska slagord preciserades 220 datummärkta och

mätbara mål inom sex olika samhällsområden.

Det var mål som skapade massor av jobb i IT-branschen, även schakt-entreprenörerna fick sysselsättning. Det japanska samhället behövde många mil fiberoptiska kablar för att få sina datornät anpassade till de högt ställda IT-målen.

– Ta vårdsektorn som exempel. Inom den formulerades de japanska målen så att det också gick att mäta om japanerna blev friskare av IT-satsningen, berättade Sabine.

Redan efter ett år gjordes en utvärdering av den japanska satsningen. Den slog fast att det då fanns en mycket god infrastruktur i landet, men att trafiken inte alls var vad man hade hoppats på.

– Japaner sa sig inte förstå vad man skulle ha IT till, andra sa sig sakna kunnande. En del tyckte inte att man kände sig trygg och säker i den nya IT-miljön.

Det fick den japanska regeringen att ta nya initiativ.

– I Japan ligger IT-frågorna på kabinetsnivå. Det japanska folket litat på sina politiker – både när de säger vilken teknik som ska användas och när de, som de gjorde 2003, tar fram ett antal goda exempel för att visa för befolkningen hur IT kan och bör användas, sa Sabine.

Hon berättade även om den utvärdering som gjordes 2004, där huvudinriktningen las på de ekonomiska effekterna av den japanska IT-satsningen. En utvärdering som i stora drag konstaterade att många av de mål som uppsattes 2001 redan var uppfyllda.

Nya mål

Japanerna var m a o nöjda – men de nöjde sig inte med det... nu satte de upp nya IT-mål, som ska vara uppfyllda 2010.

Det handlar om att skapa en säker och trygg IT-miljö för hela samhället – för alla invånare i hela landet.

Enligt visionen för 2010 ska japanerna då inte behöva kånka på bärbara datorer när de är på resande fot.

– Terminaler ska då, enkelt uttryckt, finnas där terminaler behövs. På samma sätt som vi nu tar för givet att det finns elektricitet där el behövs, ska det också finnas terminaler där de behövs, sa Sabine.

I Japan räknar man med att det kommer att finnas 10 miljarder utplacerade terminaler 2010!

Japanerna vill också avlägsna de digitala klyftorna – mellan olika befolkningsgrupper och mellan olika regioner.

Att döma av Sabine Ehlers entusiastiska dragning finns det ingen anledning att tvivla på japanernas förmåga.

– De har en så teknikpositiv syn. I Japan ser man möjligheterna. Inte ens frågor om integritet och eventuella strålningsrisker verkar de oroa sig för, sa Sabine.

Som ett exempel bland många omnämnde hon alla de s k RFID-chips, som nu väller över landet.

– Med dem håller man ordning på förskolebarn och äldre. Går någon vilse är det lätt att hitta en person som har ett RFID-chip.

I Japan är även kläder, mat och andra varor digitalt utrustade.

– Här kan vi läsa av priset på streckkoden, i Japan kan man se var tomaten är odlad, vem som har odlat den och till vem man ska vända sig om man vill tala om vad man tycker om den, fortsatte Sabine.

Hon berättade även om det oorganiserade biblioteket vid den svenska ambassaden i Tokyo. Där kan böckerna stå i vilken hylla som helst. Låntagarna hittar dem ändå eftersom de har sina RFID-brickor.

Sådana kommer det att finnas många i framtiden. Japanerna säger att de – om det skulle behövas – kan göra 1 triljon brickor om dagen under 1 triljon år!

LF

Fildelarna är bäst i klassen

Säg fildelning och omgivning får något tvivelaktigt i blicken.

Fildelarna har fått oförtjänt dåligt rykte – men rykten är som alla vet inte alltid sanna...

En nyligen publicerad undersökning visar att fildelarna i själva verket är bäst i klassen!

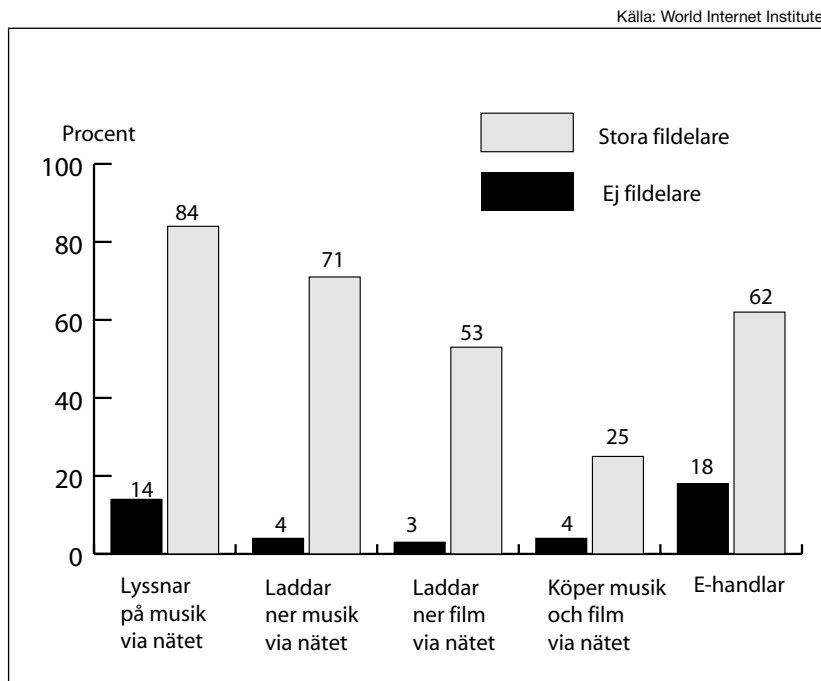
Fildelarna kan sitt Internet bättre än andra. De vet att utnyttja nätet effektivt.

Det är i rapport nummer 4 inom ramen för det EU-finansierade projektet "MusicLessons" som fildelarna granskats i detalj.

Bakom rapporten står en forskargrupp från KTH och experter vid World Internet Institute: Ulf Blomqvist, Lars-Erik Eriksson, Olle Findahl, Håkan Selg och Roger Wallis.

Materialet i den nyligen publicerade rapporten har hämtats från två databaser, "Svenskarna och Internet" samt "Användarstudier inom SUNET".

Den bild av fildelarna som framträder i deras rapport är entydig. De flesta fildelarna är under 30 år och könsfördelningen mellan dem som fildelar i måttlig utsträckning är förhållandevis jämn.

Diagrammet visar att det är de som fildelar mest som också handlar mest på nätet. Skillnaderna är markanta jämfört med de som inte fildelar.

Tittare man närmare på de allra flitigaste fildelarna är den manliga dominansen desto påtagligare.

Av högskolematerialet framgår också att teknikintresset är stort bland dem som fildelar. Merparten av fildelarna finns bland dem som studerar på tekniska och datavetenskapliga utbildningar.

Rapportförfattarna tror inte att intresset för populärkultur är större i den gruppen än bland kvinnliga humanister – som nästan inte fildelar alls. Är det antagandet korrekt, tyder det på att intresset för fildelning till en del styrs av andra krafter än intresset för musik och film.

De som ägnar sig åt fildelning, ägnar sig inte bara åt det på nätet.

De läser även tidningar och tidskrifter och lyssnar på webbradio. De använder även nätet för att skaffa information från myndigheter och de beställer sina resor på nätet.

För dem erbjuder nätet också sociala kontakter, de chattar och de använder ICQ.

Bland fildelarna finns även de som – mer än andra – köper cd- och

dvd-skivor via nätet. De som skaffar sig fri tillgång till musik via nätet är också de som köper mest musik!

De toppar även statistiken när det gäller att köpa böcker.

Enkelt uttryckt kan man säga att den grupp som fildelar mest också är bäst på att använda nätets övriga möjligheter.

De flitigaste fildelarna använder nätet i större utsträckning än de som fildelar i måttligare utsträckning. Och de måttliga fildelarna använder nätet i större utsträckning än de som inte fildelar alls.

Bäst i klassen

I en debattartikel i Svenska Dagbladet konstaterade rapportförfattarna att fildelargruppen borde vara önskedrömmen för alla tillskyndare av 24-timmarsmyndigheter och en källa till stolthet för IT-minister Ulf Ericsson och IT-kommisionären Vivianne Reding.

De flitigaste fildelarna är kort sagt de bästa i klassen – även om delar av mediaindustrin inte skulle uttrycka sig på det viset.

De flitiga fildelarna är inte heller så många till antalet. Den nyligen publicerade rapporten från projektet MusicLessons uppskattar att 2 procent av svenska folket ägnar sig åt fildelning minst en gång i veckan.

Vidgas perspektivet till alla som någon gång fildelar (inklusive de som fildelar ytterst sporadiskt) handlar de om mindre än 8 procent av svenska folket, ungefär 600.000 personer.

Hur ser det då ut i högskole-Sverige?

Många fildelar inte

För att få svar på den frågan har rapportförfattarna använt sig av material från den databas som skapades när SUNET gjorde sin användarstudie 2003.

Resultatet av bearbetningen visar att drygt 15.000 anställda och studerande ägnar sig åt fildelning varje dag. Det är 6 procent av hela högskolepopulationen.

De sporadiska fildelarna är flera, 67.000 högskolepersoner ägnar sig åt fildelning någon gång i månaden. Det är ett mycket litet antal jämfört med alla dem som aldrig fildelar. 177.000 högskolepersoner säger sig aldrig göra det. Det innebär att

68 procent av dem som arbetar eller studerar vid svenska högskolor aldrig ägnar sig åt fildelning.

Det är en stor grupp – särskilt med tanke på att det i den allmänna fildelningsdebatten ibland låter som om den gruppen inte finns.

MusicLessons har även tittat närmare på de flitigaste fildelarna inom högskolesektorn.

Det tycks som om huvuddelen av dem är unga manliga studerande som valt tekniska och datavetenskapliga studieprogram.

Rapportförfattarna håller det inte för troligt att den gruppen är mer musik- och filmintresserad än andra studerandegrupper.

De tror mera på ett samband mellan högt Internet-kunnande och en vilja att därför ta till sig fildelningens möjligheter.

Den nu publicerade rapporten klargör inte i vilken utsträckning fildelandet påverkar skivförsäljningen. Författarna nöjer sig med att konstatera att det finns förespråkare för tre tankelinjer: att skivförsäljningen inte påverkas, att den minskar – och att den ökar!

Det finns m o m er att studera innan projektet MusicLessons avslutas i juni 2006.

LF

Fildelning inte olagligt

I debatten om fildelning låter det ibland som om själva fildelandet vore olagligt.

Men så är givetvis inte alls fallet.

Att fildela – att dela med sig av sina filer – är i själva verket en mycket användbar möjlighet på nätet.

Olagligt är det däremot att sprida upphovsrättsskyddat material – det är olagligt även när det görs utan inblandning av något fildelningsnät.

Delar med sig av sina filer gör också de s k ftp-arkiven, även SUNET har ett sådant, ftp.sunet.se

Ftp-arkiven har fått sitt namn efter det protokoll som används, file transfer protocol.

Ftp-arkiven bygger på en modell med klienter och servrar – där klienten är datorn på ditt eget skrivbord och servern är placerad så att den är åtkomlig för alla som är anslutna till nätet.

SUNET:s ftp-arkiv sköts av IT-stöd vid Uppsala universitet.

Fildelningsprogrammen använder sig inte av någon sådan klient-server-modell.

De använder sig istället av en teknik som kallas peer-to-peer, P2P – från kompis till kompis eller mellan jämlingar om man så vill...

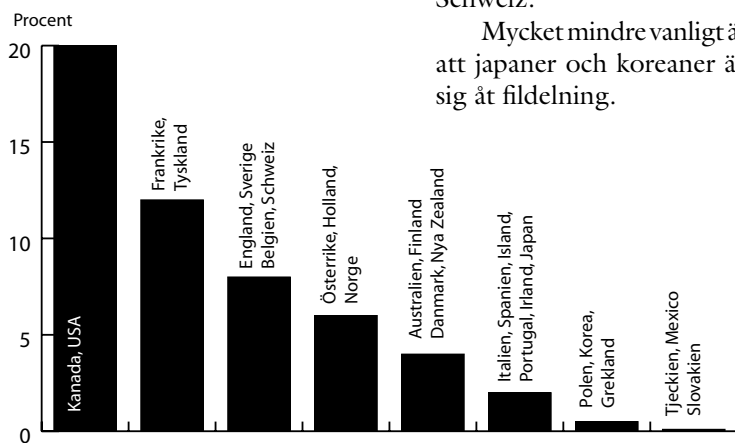
I P2P-nätverk får alla ge och ta på lika villkor utan att någon är utpekad som vare sig klient eller server.

För att göra det har många olika program utvecklats. Program, som p g a den omfattande spridningen upphovsrättsskyddat material, inte alltid uppskattats efter förtjänst.

Men lagliga är de – lika lagliga som själva fildelandet...

Sverige ligger inte i topp

Fildelning förekommer inte enbart i Sverige. I Kanada och USA är det många fler som fildelar. Även Frankrike och Tyskland ligger före Sverige i fildelningsstatistiken.

Diagrammet visar att fildelandet är vanligast i Kanada och USA.

Enligt rapporten från projektet MusicLessons är det 8 procent av Internet-användarna i Sverige som ägnar sig åt olika grader av fildelning. På samma nivå ligger England, Belgien och Schweiz.

Mycket mindre vanligt är det att japaner och koreaner ägnar sig åt fildelning.

Engelskan dominerar...

Engelska språket dominerar på Internet. 30 procent av nätanvändarna talar (dvs skriver!) engelska, enligt statistik från Global Reach.

Näst största språkgrupp är kinesiskan, som når upp till 18 procent.

Svenska språket kommer endast upp till 0,6 procent av alla Internet-användare.

Engelskans dominans på nätet är m a o stor – men inte lika stor som för några år sedan.

Fram till millenieskiftet var det engelska som gällde för mer än halva Internet-populationen.

Idag talar tre fjärdelar något annat språk än engelska på nätet.

I takt med att länder som Kina och Indien får fler Internet-användare, kommer andelen engelskspråkiga att minska ytterligare.

I Indien och Kina bor mer än hälften av alla invånare på jorden – men det är bara 8 procent av dem som idag har tillgång till Internet.

I Afrika är Internet ännu mera sällsynt. I många länder är det bara delar av procent som har tillgång till nätet.

Engelska på webben

Granskar man språket på världens webbplatser dominerar engelskan kraftigare.

Enligt Global Reach är 68 procent av världens 300.000 webbplatser engelskspråkiga.

Däreföljer japanskan med 13 % och tyskan på 6 %

Som trådlös känner jag mig rådlös

” Det snackas mycket om trådlösa nät och alla risker man utsätter sig för med sådana. Självt har jag en trådlös router hemma, som jag inte förstår hur jag ska ställa om så att den blir säker.

Har Sunetten några kloka råd?

SUNETTENS FRÅGE LÅDA

Svar: Utan att veta vilket märke och vilken modell din router har, är det svårt att ge några detaljerade råd.

Här följer istället några allmän-giltiga tips.

Konfigurationen av en trådlös router görs vanligtvis från routerns webbplats. De flesta routrar brukar ha IP-numret 192.168.0.1

När du kommit dit ändrar du på användarnamnet och lösenordet, till något som passar dig. Standardinställningen från leverantören är det enkelt för en illasinnad att ta sig igenom.

Ändra därefter ditt SSID, System Services ID. Ge med andra ord ett namn till det trådlösa nät du håller på att bygga upp.

Ställ sedan inställningarna så att det inte går att fjärrstyra routerns konfigurationssida via trådlöst nät eller från Internet. Det handlar om att förhindra för eventuella

inkräktare att konfigurera om dina inställningar.

Gör därefter alla nödvändiga krypteringar, antingen med WEP (Wired Equivalent Privacy) eller det nyare WPA (Wi-Fi Protected Access). Använd åtminstone 128-bitars kryptering.

Gör därefter i ordning en nät-accesslista, som anger vilka datorer som har din tillåtelse att använda ditt trådlösa nät. I nätaccesslistan noteras de berörda datorernas s k MAC-adresser. MAC står för Media Access Controll och en MAC-adress kan se ut så här: 00-0f-3d-0e-45-cc

Ta också tillfället i akt att någon gång då och då titta på loggarna i din router. Där kan du se om någon försökt få kontakt med den – både lyckade och misslyckade försök.

Om det bara är ett fåtal datorer i ditt hem – eller på ditt jobb – som använder sig av den trådlösa anslutningen, bör du även konfigurera din router så att den endast tillåter anslutning från de datorernas IP-adresser.

Det är upp till var och ens säkerhetsmedvetande att avgöra vilka (och hur många) av ovan nämnda säkerhetsåtgärder som bör vidtas.

Någon kanske tycker sig sitta nöjd med en åtgärd, andra tycker sig sitta i en miljö där alla tänkbara säkerhetsåtgärder måste vidtas.

Ett gott råd till alla är att alltid stänga av den trådlösa routern när den inte används. Att ha sin router påslagen i hemmet, när man själv sitter på jobbet är att ge eventuella inkräktare en extra chans...

Säkrare namnuppslag

Alla datorer som är anslutna till Internet har ett sk IP-nummer, som kan se ut så här: 130.239.202.5

Sådana sifferserier är svåra att hålla i minnet, därför översätts IP-numren istället till domännamn.

Översättningen görs i så kallade domännamnsservrar, DNS.

Helt säker är inte den metoden, men säkrare håller den på att bli tack vare DNSSEC (där SEC står för security) som använder kryptografisk teknik och digitala signaturer.

Tack vare DNSSEC kan man som surfare känna sig förvissad om att domännamn och IP-adress inte blivit förvanskade.

Den svenska landsdomänen .se har (som första land i världen) börjat använda sig av DNSSEC.

Att Sveriges landsdomän blev först i världen beror förmodligen på att den svenska domänen anses vara lagom stor.

När detta skrivs finns 376659 .se-domäner.

Att landsdomänen .se nu använder DNSSEC är givetvis bra, men det är inte gott nog.

Nu återstår för alla toppdomäner under .se (där finns bl a SUNET och landets högskolor) att ta DNSSEC till sig.

För SUNET:s del har arbetet med DNSSEC redan påbörjats av driftpersonalen vid KTHNOC.

Rektorsbloggar

Bloggandet sprider sig – numera bloggar även rektorer vid högskolor och universitet: Några exempel:

- Rektorn vid Linköpings universitet, Mille Millnert: <http://www.liu.se/blog/ Rektor/>
- Rektorn vid Stockholms universitet, Kåre Bremer: <http://blogs.su.se/kbrem/>
- Rektorn vid Umeå universitet, Göran Sandberg, <http://www.vk.se/Article.jsp?article=36019>
- Rektorn vid Högskolan på Gotland, Leif Borgert: <http://mainweb.hgo.se/Adm/rektorsblogg.nsf/>

IP-telefoni lockar i teori och praktik

Höstens IP-telefonidagar lockade många representanter från landets högskolor och universitet – och då inte enbart datatekniker utan även representanter från telefoni-verksamheten.

Ett 60-tal deltog på första dagens teoretiska del ute på Arlanda, och ett 40-tal tog tillfället i akt att dagen därpå – inne på Stockholms universitet – få praktisk handledning i hur man gör och vad som krävs för att gå från traditionell telefoni till IP-telefoni i enlighet med de avtal som SUNET tecknat med TDC Song och Borderlight (mer information finns på: <http://basun.sunet.se/aktuellt/IPtelupph.html>)

En sk kokbok som förenklar övergången till IP-telefoni är också under produktion.

Om inte i slutet av detta år, så i början av nästa beräknas kokboken vara klar att distribueras till intresserade högskolor och universitet.

Driftpersonalen på KTHNOC kommer även att vara högskolor och universitet behjälpliga med driftstöd i IP-telefonifrågor.

Det finns m a o en god beredskap att ge råd och stöd till

de högskolor och universitet som väljer att gå över till IP-telefoni i enlighet med det nu framförhandlade avtalet.

Några lärosäten lär redan vara på väg att teckna avrop med berörda leverantörer.

Eduroam på gång

Det började som ett projekt inom EU – nu har Eduroam vuxit och börja likna något av en tjänst för det akademiska Europa.

Bakom Eduroam finns visionen att man ska kunna förflytta sig runt om i Europa och – trots mobiliteten – ändå ha möjlighet att logga in på sin dator lika enkelt och med lika hög säkerhet som man har när man kopplar upp sig från sin stationära arbetsplats.

SUNET har tidigare hållit sig utanför Eduroam-samarbetet, men har nu beslutat sig för att sätta upp en testserver på KTHNOC. I testarbetet kommer KTHNOC att samarbeta med Stockholms universitet. Högskolorna i Borås och Trollhättan/Uddevalla har även de anmält sitt intresse för projektet.

Mer information finns på <http://www.eduroam.org/>

IT-kretsar

En nörd mitt i Silicon-Dalen
blott räknar med två utav talen.

I de kretsar vi är
blir man gärna binär.

Där räknar man med terminalen.

LF

SUNET/UMDAC

Umeå universitet

S - 901 87 Umeå

Lite av varje från webben

Varsågod! Här kommer som vanligt ett axplock med webblänkar från när och fjärran:

Legoarbete

<http://www.auctionbrick.com/mchiles/rollercoaster/>

Gillar du att leka med Lego, eller åker du hellre berg-och-dal-bana?

Village Voice

<http://www.villagevoice.com/specials/?page=50th>

Tidningen som Norman Mailer var med och startade har fyllt 50 år.

American Style

<http://www.loc.gov/exhibits/boundforgl>

En fotografiutställning från livet i USA åren 1939-1943

Alcatraz

<http://www.cr.nps.gov/museum/exhibits/alca/overview.html>

Berättelsen om en fängslande ö vid Golden Gate.

Best of the blog

<http://www.thebobs.com/thebobs05/bob.php>

Deutsche Welles bloggtävling i 13 klasser och på 9 språk är avgjord.

Engelsk ordbok

<http://www3.merriam-webster.com/opendictionary/>

En öppen engelsk ordbok, som du kan göra egna kompletteringar i.

Idrotts- och motionsvanor

<http://www.rf.se/t3.asp?p=36125>

Riksidrottsförbundet håller koll på våra idrotter och på våra motionsvanor.

SUNET & SÅNT

En tia vet alla vad det är. Det är en femetta...

Själv kände jag mig som en femfemma när jag fick en TIA häromdan.

Det stod så i ett mejl.

Tian fick mig att se ut som en fiollåda i nian. Det tog ett bra tag innan jag förstod att det lika gärna kunde ha stått TPF.

Det hade jag inte heller förstått...

Att känna sig dum är inte kul, att tro att man begriper ett och annat är inte så dumt.

Jag har alltid trott att Wi-Fi stått för wireless fidelity. Häromdagen fick jag klart för mig att jag alltid trott fel. Wi-Fi är bara en ordlek skapad av någon som växte upp på 70-talet. Då var Hi-Fi på modet.

När jag sedan fick höra att Wi-Fi egentligen är ett annat sätt att skriva IEEE 802.11b, kändes det som om ordleken fyller en begriplig funktion i vår trådlösa värld.

I den världen är det inte så mycket mer man begriper.

Kan du ditt SSID? Vet du vad WEP och WPA står för? Det bör man göra – för säkerhets skull.

Du har säkert läst tidningsartiklar om alla trådlösa nät som gör tillvaron i världen osäker?

Kanske har du också läst om de jättelika trådlösa nät som används av miljoner människor i

storstäder som San Francisco och Philadelphia?

Ena dagen blir man konfunderad, andra dagen imponerad...

Håller vetenskapen vad den lovar kanske framtidens hjortronmyrar i Norrlands inland också utrustas med Wi-Fi?

Där surfas det inte, där surras det desto mer – av massor med mygg. Inbitna forskare hävdar på fullt allvar att man med trådlösa nät kan döda mygg (utan att svälja kameler).

Sprids den vetenskapen med djungeltelegrafen lär Djungeloljan snart ha gjort sitt.

Även i England surras det, inte på myrarna men väl på pubarna. Där surfas det också.

Ett av Storbritanniens största trådlösa nät har redan installerats i tusentals pubar. Det är säkert! Och säkert mycket säkert!?

Man får väl förmoda att den teknik som används är stabilare än B2B, beer-to-beer.

Det var kryptiskt...

Riktigt kryptiska kan även manualerna i den trådlösa världen vara. Jag förstår mig inte på dem!

När jag försöker lyda deras råd får jag, som inte är Stålmannen, genast känslan av att jag är på god väg att gå på en kryptonit.

Så här före jul önskar jag mest av allt en begriplig manual för normalbegåvade noviser.

TIA! **Lennart Forsberg**

PS! TIA står för "Thanks In Advance", vilket skulle kunna skrivas TPF på svenska. Tack på förhand!